

İŞLETMELERDE KURUMSAL YÖNETİM KAPSAMINDA İÇ DENETİMİN YERİ VE ÖNEMİ: BORSA İSTANBUL'DA BİR ARAŞTIRMA

Öğr. Gör. Selim CENGİZ*

ÖZET

Son yıllarda yaşanan işletme skandallarından sonra, kurumsal yönetim ve buna benzer bazı kavramların önemi gitgide artmaktadır. Bu yeni anlayışlardan en çok etkilenenlerden birisi hiç şüphesiz iç denetimdir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, işletmelerin kurumsal yönetim kapsamında iç denetimin yerini ve önemini belirlemektir. Bu amaç kapsamında kurumsal yönetim ve iç denetim arasında nasıl bir ilişki olduğu da belirlenmeye çalışılacaktır. Çalışmada ilk olarak kurumsal yönetim ve iç denetim kavramları geniş bir yerli ve yabancı literatür yardımıyla açıklanmıştır. Uygulamada bölümünde ise örneklem gurubu olarak BİST-100 endeksinde yer alan işletmeler seçilmiştir. Uygulama kapsamındaki işletmelere anket uygulanmıştır. Sonuçlar spss programı yardımıyla yorumlanmıştır. Sonuç olarak ise, kurumsal yönetim ve iç denetim birbirinden ayrılmayacak kadar yakın ilişkide oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, İç Denetim, İşletme Skandalları.

Jel Kodu: M 42

CORPORATE GOVERNANCE UNDER THE COMPANIES THE IMPORTANCE OF INTERNAL AUDIT: A STUDY IN ISTANBUL STOCK EXCHANGE

ABSTRACT

Business scandals in recent years, gradually increasing the importance of some of the concepts of corporate governance and so on. This is without a doubt one of the most affected by the new understandings internal control. In this context, aim of this study is to determine the role and importance of internal audit within the scope of the corporate governance of enterprises. Scope of this objective is the relationship between corporate governance and the internal audit shall be determined. In the first study, corporate governance and internal control concepts are

* Çankırı Karatekin Üniversitesi, MYO, İşletme Bölümü, Çankırı

explained with the help of a wide range of domestic and foreign literature. In practice, as part of the BIST-100 index of the sample group selected area businesses. Businesses within the scope of application of a questionnaire. The results are interpreted with the help of SPSS program. As a result, however, can not be separated from each other until the close relationship with the corporate governance and internal control were identified.

Key Words: Corporate Governance, Internal Audit, Business Scandals.

Jel Code: M 42

GİRİŞ

Gelişmiş birçok piyasanın yolsuzluk skandalları ile sarsıldığı günümüzde, etkin bir kurumsal yönetim işletmeler için olmazsa olmaz konular arasında yer almaktadır. Uzun dönemde ayakta kalabilmek, kurumsal yatırımcıları çekebilmek ve operasyonel performanslarını en üst düzeyde tutabilmek için işletmelerin mutlaka kurumsal yönetim anlayışını benimsemeleri gerekmektedir. Kurumsal yönetim, birincil dereceden hissedarlar, çıkar grupları, hükümet ve yönetim kurulu ile etkileşim içinde bulunmaktadır. Ancak arka planda ise kültür, değerler, toplum, işletmenin içinde bulunduğu sektör ve ekonomik sistemle etkileşim içindedir. Dolayısıyla kurumsal yönetim anlayışında, yaşanan aksaklıklar, öncelikle işletmelerin hissedarlarını daha geniş çerçevede ise mevcut sektörü ve toplumu etkilemektedir (Active, <http://www.makalem.com>, 2006, Erişim Tarihi: 20.11.2013). ABD’de, Aralık 2001 de, enerji devi Enron’un, hemen peşinden Haziran ayında ise Telekom işletmeleri Worldcom ve Global Crossing’in iflası, kurumsal yönetimin ve iç denetimin sorgulanmasına neden olmuştur. Başta ABD olmak üzere, AB ülkelerinde ve diğer mali kriz geçiren ülkelerde, kurumsal yönetimin iyileştirilmesine, iç denetimin yeniden yapılandırılmasına yönelik bir takım ciddi önlemlerin alınmasına yol açmıştır.

1. KURUMSAL YÖNETİM KAVRAMI

Son yıllarda meydana gelen işletme iflaslarıyla (Enron, WorldCom, Andersen, Xerox) gelişmiş ve gelişmekte olan birçok işletme olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Bu olumsuz etkilerin sonucunda da kurumsal yönetim büyük önem kazanmaya başlamıştır. Kurumsal yönetim de bu dönemde tartışılan en önemli yönetim şekli olmuştur. Bunların sonucunda denetim alanında da yeni yaklaşım ve ilkeler belirlenmeye başlanmıştır. Bunlarla birlikte kurumsal yönetim kavramı ve iç denetim birlikte önem kazanmaya

başlamıştır. Kurumsal yönetim genel olarak, işletmelerin faaliyetlerinden kar elde etme ve hissedarlar da dâhil tüm çalışanların haklarının korunmasını ve bu çerçevede söz konusu çıkar grupları arasındaki ilişkileri düzenlemeyi hedefleyen bir kavramdır (Şehirli, 1999: 8). Ancak kurumsal yönetimin tanım olarak ise üzerinde anlaşılan bir ortak tanımı yoktur. Farklı kurum ve otoriteler kendi görev ve ilgi alanlarına göre tanım yapmaktadırlar. Bu durum, kurumsal yönetim konusunda yapılan tanımlarla kurumların bu konuya bakış açılarını da ortaya koymaktadır. Kurumsal yönetime ilişkin bazı tanımlar ve yayınlayanlar aşağıdaki Tablo 1’de gösterilmiştir;

Tablo 1: Kurumsal Yönetim Yaklaşımları ve Tanımları

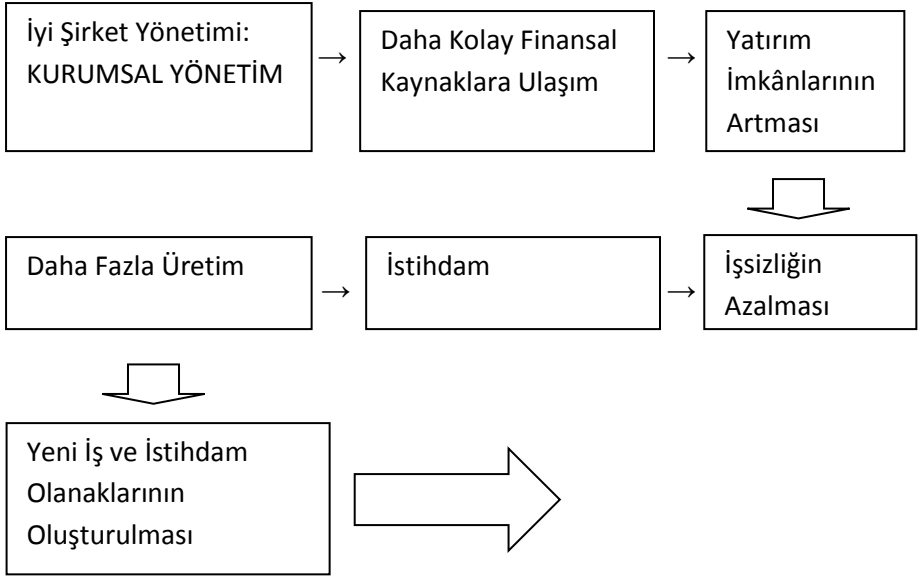
ÜLKE/ ÖRGÜT	YAYINLAYAN	TANIM
OECD	OECD	Bir şirketin yürütülmesinde ve kontrolünde kullanılan içsel araçlar
Belçika	Belçika Şirketler Federasyonu (Federation of Companies)	Yönetim ve icranın organizasyonu
	Brussel Menkul Kıymetler Borsası ve Bankacılık ve Finans Komisyonunun İkili Kodu (Dual Code of the Brussels Stock Exchange and the Banking and Finance Commission)	Bir şirketin yönetimi bağlamında şirketin yönetim organı, sahipleri ve şirketin faaliyet ve durumundan doğrudan etkilenen diğer menfaat sahipleri arasındaki ilişkileri düzenleyen ilke ve yapılar
Danimarka	Nórby Raporu ve Önerileri (Nórby Report & Recommendations)	Bir şirketin yönetim ve kontrolüne ilişkin uygulanan kurallar
İngiltere	Cadbury Report	Bir işletmenin yönetim ve kontrolüne ilişkin sistem
Hollanda	Emeklilik Fonları Bakımından Kurumsal Yönetim Araştırma Vakfı El kitabı ve Rehberi	Bir şirketin yönetimi ve yönetim organının denetimine ilişkin yöntemler

Kaynak: Weil, 2002: 11-20.

Yukarıdaki tanımların yanı sıra, muhtemel hatalardan ve hilelerden uzak, güvenilir finansal tablolardan oluşan, kaliteli bir finansal raporlama sürecine dengeli bir kurumsal yönetim sistemi ile ulaşılabilir. Kurumsal

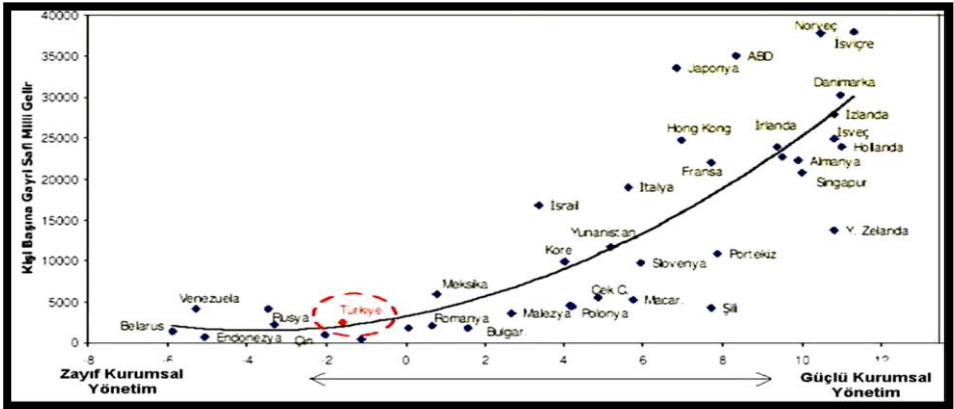
yönetim; bir taraftan kredi verenler, çalışanlar ve müşteriler gibi işletmenin finansal tablo kullanıcılarının yatırımlarını korurken, diğer taraftan ortak bir değer oluşturmak amacıyla, bir kurumu gözetleyen, yöneten ve kontrol eden mekanizmadır (Rezaree, 2003: 26). Kurumsal yönetimin iki amacı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; yöneticilerin ve büyük pay sahiplerinin, küçük pay sahiplerini, yatırımlarının değeri konusunda aldatmalarını engelleyerek, işletmelerin değeri konusunda güvenilir bilgiye sahip olmalarını sağlamak ve ikincisi ise yöneticileri, bireysel amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmak yerine işletmelerin değerini maksimize etmek konusunda motive etmektir (Bushman, 2003: 65). Ayrıca bu kavram, eşitlik, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri üzerine kurulmuştur. Şeffaflık ilkesi, işletmeyle ilgili olarak ticari sınırlar dışında kalan tüm finansal ve finansal olmayan bilgilerin zamanında, doğru, anlaşılabilir, kapsamlı ve kolayca analiz edilebilir bir biçimde sunulmasını ifade eder (Poroy, 2008: 20).

Kurumsal yönetimin farklı ekonomik aktörlere de etkisi vardır. Kurumsal yönetim yatırımcı güvenini artırmanın yanı sıra ekonomik etkinlik ve büyümenin geliştirilmesinde de, anahtar bir unsurdur. İşletme tepe yönetimi, yönetim kurulu, hissedarları ve diğer çıkar grupları arasındaki ilişkiler seti ile ilişkili olan kurumsal yönetim, aynı zamanda işletmenin hedeflerinin belirlenmesini ve bu hedeflerin elde edilmesini mümkün kılar. Politikacılar iyi bir kurumsal yönetimin finansal piyasa istikrarına, yatırıma ve ekonomik büyümeye olan katkısının artık farkındadırlar. İşletmeler, iyi bir kurumsal yönetimin rekabet gücüne olan katkısını artık çok daha iyi bilmektedirler (Kula, 2006: 49). Ülkeler açısından değerlendirildiğinde, iyi bir kurumsal yönetim; ülke imajının iyileşmesi, yerli fonların yurt dışına çıkışının önlenmesi, yabancı doğrudan yatırımların artması, sermaye piyasaları ve ekonominin rekabet gücünün artması, krizlerin daha az hasarla atlatılması, kaynakların daha etkin dağılımı ve daha yüksek bir refah seviyesine ulaşılması anlamına gelmektedir. Ayrıca, iyi kurumsal yönetim, sürdürülebilir büyümenin teminine ve ülke riskinin azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca iyi bir kurumsal yönetim sağlayan işletmelerin, daha kolay şekilde finansman kaynaklarına ulaşarak bu kaynakları en etkin alanlara yönlendirdiği daha sonra yatırımlarını ve bu yolla üretimi ve istihdamı artırdığı bilinmektedir. Kurumsal yönetimin yukarıda anlatılan faydaları veya ekonomiyeye katkıları aşağıda ki şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Kurumsal Yönetimin Makro Ekonomik Etkileri

Kaynak: Aktan, 2006: 15.

Şekil 2: Ekonomik Performans ve Kurumsal Yönetim

Kaynak: Ulusoy, 2004: 22.

Yukarıdaki şekil 2’de görüldüğü üzere kurumsal yönetime önem veren ülkelerin gelişmiş düzeyleri de bu duruma paralel şekilde bazı ekonomik göstergeleri de yüksektir. Ülkemizde kurumsal yönetimin henüz istenilir düzeyde olmadığından ekonomik performansımızda düşük kalmıştır. Yine bu duruma örnek olarak, İngiliz Hermes işletmesinin bugün 50 milyar

sterline yakın yatırımı, sayısı 3000'e yaklaşan işletmeye dağılmış durumdadır. Ancak, Hermes bu yatırım kararlarını, kendi belirlediği kurumsal yönetim ilkelerini uygulayan işletmelere yöneltmektedir. Bu açıdan, yaşanan ekonomik zorunluluklar, işletmelerin yatırımcı pastasından pay alabilmek için kurumsal yönetim uygulamaları geliştirmelerini bir zorunluluk haline getirmiştir. Ayrıca, Dünya Bankası raporunda, yabancı yatırım ve kurumsal yönetim uygulamaları arasında pozitif bir korelasyon bulunduğu belirtilmiştir (Gürbüz, 2007: 25).

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) Kurumsal Yönetim Komitesine göre; Kurumsal Yönetim, en geniş anlamda, işletmelerin yönlendirildiği ve kontrol edildiği sistem olarak tanımlanabilir ve esasen işletmelerin yönetimi, yönetim kurulu, hissedarları ve diğer çıkar grupları arasındaki ilişkiler dizisini içerir. Kurumsal yönetim, işletmelerin amaç ve hedeflerinin saptandığı ve bunlara erişebilmek için performansı izleme araçlarının belirlendiği yapıyı ortaya koyar. Başka bir deyişle, işletme yönetimi, yönetim kontrolü ve performansına odaklanan kurumsal yönetim, işletmelerin sahipliği ile yönetim arasındaki ilişkiler sistemini temsil eder (OECD, 2004).

Yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında kurumsal yönetim şu şekilde özetlenebilir; hissedarların haklarını koruyan, küçük yatırımcıların haklarını da en üst seviyede gözeterek karar alan, kredi veren kesimin, müşterilerin, tedarikçilerin korunmasını ön plana çıkaran, işçilerin ve sendikaların haklarını koruyup yönetim de söz sahibi olmasını sağlayan, devlet, hükümet ve yerel yönetimlerle sürekli iletişim içinde olan, medya ve sivil toplum kuruluşlarıyla irtibatlı olan ve işletmenin ikincil ve üçüncül kuşaklara sağlıklı bir şekilde devrini sağlayan yönetim kurulu odaklı bir yönetim şeklidir. Diğer yandan, Enron ve Worldcom gibi işletmelerin iflasından sonra kurumsal yönetim daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Yukarıda anlatılanların sonucu olarak, birçok ülke yürürlükte olan mevzuatını, kurumsal yönetim ilkelerini yeniden şekillendirmekte ve yayınlamaktadırlar.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KURUMSAL YÖNETİM KAVRAMI

2.1. ABD'de Kurumsal Yönetim

ABD'de kurumsal yönetim ilkeleri, büyük ölçüde yönetim kurulu üyeleri ile yöneticiler ve pay sahipleri arasındaki ilişkiler üzerinde odaklanmıştır. Federal yasaların kurumsal yönetimdeki temel hedefleri

arasında halka açık işletmelerde hisse sahiplerinin yeterli şekilde ulaşılabilirliklerini, SEC (Securities and Exchange Commission) gözetiminde sağlamaktır. ABD’de yasal düzenleyiciler yaşanan işletme iflaslarına hızla tepki vermişler ve işletme yönetimi konusunda yeni kuralları, işletmelerin çalışma özeni, etik ve denetim alanlarında en kapsamlı reform çalışmalarını büyük bir hızla çıkarmışlardır. Özellikle, Sarbanes Oxley Kanunu, işletme yönetimine ilişkin yeniden düzenlediği kurallar, işletmelerin iç denetim sistemlerine sahip olması gerekliliğine büyük önem vermektedir (Demircan, 2007: 45-46). Söz konusu olayların ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek ve yatırımcıların tekrar güvenini kazanmak üzere ABD’de, dört büyük değişiklik yapılmıştır. Bunlar (Anup ve Chadha, 2003: 1-8);

- Üç büyük denetim işletmesi, danışmanlık hizmetlerini ayırmayı planladığını kamuya açıklamıştır,
- Beş büyük denetim işletmesinden biri olan Arthur Andersen denetim faaliyetlerine son vermiştir.
- 2002 Temmuz ayında Sarbanes – Oxley yasa tasarısı çıkmıştır.
- 2002 Ağustosunda, NYSE ek bir kurumsal yönetim kuralları seti önermiştir.

Bu geniş açılımlı yasal düzenlemelerdeki değişiklikler, skandalların ardından yayılan tepkiye bir cevap olarak kabul edilmiştir. Ayrıca anonim ortaklıklarda yaşanan muhasebe usulsüzlükleri ve yönetici suistimalleriyle ortaya çıkan işletme iflasları kurumsal yönetimin ortaya çıkmasında ve gelişiminde önemli rol oynamıştır. Yaşanan bu iflaslar, hisse senetleri borsada işlem gören işletmelerle geniş yatırımcı kitlelerinin zarar görmesine neden olmuştur. Bununla birlikte kredi verenler ve tedarikçiler gibi menfaat sahipleri de bu işletmelerle iflas etmiş ve çalışan işçilerde işlerini kaybetmişlerdir. Enron işletmesi 2 Aralık 2001’e iflasını açıklamıştır. Bu işletme halka açık ABD’de yedinci büyük işletmeydi. İflasla birlikte Wall Street’te yatırım yapan binlerce Amerikalı yatırımcıyı etkilemiş ve ülke de büyük bir şok yaşanmıştır. Binlerce Enron çalışanı işlerini ve emeklilik tasarruflarını kaybetmişler, hissedarlar açısından ise hisseleri değersiz bir hale gelmiştir. Dünya çapında yüzlerce, belki de binlerce işletme Enron için oluşturulan iflas masasından bu işletmeye borç olarak verdikleri dolar için cent almayı beklemişlerdir. Bu durumu araştırmak üzere ABD senatosunda bir alt komite oluşturulmuş ve bu komite Enron hakkında geniş bir araştırma yapmış ve 7 Mayıs 2002’de bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamada

Enron'un iflasında yönetim kurulunun sorumluluğuna maddeler halinde yer verilmiştir (United States Senate, s. 3). Bunlar;

- **Güvene dayalı işlemlerde hata:** Yönetim kurulu üyelerinin, çok sayıda yaptıkları bilânço dışı işlemleri ve yönetime sağlanan ücret ve diğer menfaatler nedeniyle Enron'un iflasında sorumlulukları bulunmaktadır.
- **Çok riskli muhasebeleştirme:** Yönetim kurul üyeleri çok riskli muhasebeleştirme uygulamalarına izin vermişlerdir.
- **Uygun olmayan çıkar çatışmaları:** Açıkça var olan çıkar çatışmaların rağmen, yönetim kurulu Enron'un mali işlerden sorumlu genel müdür yardımcısının LJM Özel Menkul Kıymet Fonu ile ilişki kurmasına, faaliyetlerinin devam ettirmesine ve Enron'un üzerinden kâr sağlamasına izin vermiştir.
- **Çok fazla bilânço dışı işlem:** Yönetim kurulu tarafından, işletmelerin mali tablolarının olduğundan daha iyi görünmesi için milyarlarca dolarlık işlem muhasebe kaydı dışında tutulmuştur.
- **Aşırı ücret ve diğer ödemeler:** Yönetim kurulu, işletme yöneticilerine aşırı ücret ve diğer ödemeler yapılmasını onaylamıştır. Aynı zamanda yönetim kurulu başkanı Kenneth Lay'in işletmelerin kendisine tahsis ettiği milyonlarca dolarlık kişisel kredi limitini kötüye kullanmasını engellememiş ve izlememiştir.
- **Bağımsızlığın eksikliği:** Yönetim kurulu, bağımsız denetçi olarak görev yapan Andersen'in iç denetim ve danışmanlık hizmetleri vermesi nedeniyle bağımsız denetçinin bağımsız kalmasını sağlayamamıştır.

Bu bulgulara dayanarak Komite bazı önerilerde bulunmuştur. Bunlardan ilki “gözetim ve denetimin güçlendirilmesidir. Bu durum genel kabul görmüş muhasebe kurallarına uyarak, çok riskli muhasebeleştirme uygulamalarının ve üst düzey yöneticilerin kurmuş olduğu/işlettiği işletmelerle işlem yapmanın yasaklanmasıyla, aşırı maaş ve diğer ödemelerin önlenmesiyle ve bağımsız denetçinin işletmeye iç denetim ve danışmanlık hizmeti vermesi yasaklanabileceği belirtilmiştir. İkincisi ise “bağımsızlığın güçlendirilmesidir. Bu durum da, halka açık işletmelerde bağımsız üyenin, denetim komitesinin ve bağımsız denetçinin şartlarını güçlendirmekle olacağı belirtilmiştir (United States Senate).

ABD'de kurumsal yönetimin yapısı, kamuyu aydınlatmanın ağırlıklı öneme sahip olduğu ve işletmelerin daha ziyade kendi yapılanmaları içinde düzenleme yapmalarını teşvik edecek şekildedir. Sarbanes Oxley Kanunu, kamuya açık işletmelerin finansal raporlama sürecindeki kalite ve şeffaflığın

artırılmasını amaçlayan pek çok hüküm içermektedir. Yeni bir açıklama sorumluluğu rejiminin çerçevesini kurduğu düşünülen Sarbanes Oxley Kanunu, hem işletmelerin sorumluluğu hem de mesleki düzeydeki kurumsal sorumluluk açısından önemli dönüşümler gerçekleştirecek niteliktedir. Sarbanes Oxley Kanunu'nun amacı; sermaye piyasası mevzuatına göre açıklanan işletmelere ilişkin kurumsal bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini artırarak yatırımcıları korumaktır. Kanunda denetçiler için yeni bir özel gözetim, gözden geçirilmiş bağımsızlık kuralları seti ve yeni bir kamu raporlaması seviyesi mevcuttur.

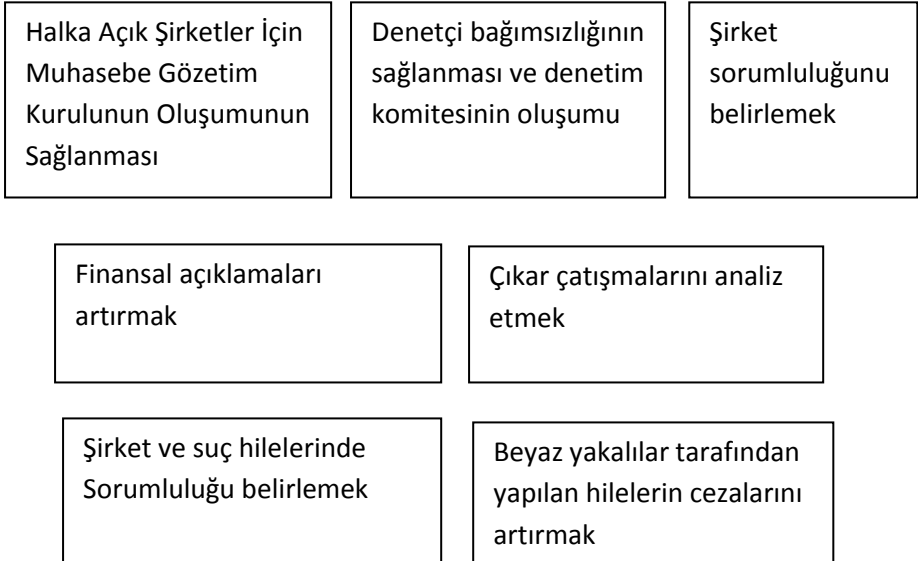
Sarbanes Oxley Kanunu, muhasebe yasası olmanın ötesinde yolsuzluklar nedeniyle halka açık işletmelerin yönetimlerine sorumluluk yükleyen, işletme yöneticileri ile ilgili çok ciddi bir takım suçların tanımlandığı ve cezalarının ön görüldüğü, işletmelerin karar verme sisteminde etkili olan diğer kişilerle ilgili bir takım yeni yükümlülüklerin yerine getirilmediği durumlarda uygulanacak yaptırımların düzenlendiği bir kurumsal yönetim yasasıdır. Kanunda finansal krizlerin oluştuğu işletmelerde işletme üst düzey yöneticileri başta olmak üzere sorumluluğu görülenler sanık sandalyesine oturtulabilmesi için mevzuatta kötüye kullanıma açık hukuksal boşluklar kapatılmaya çalışılmıştır. Bu amaçlarla, Sarbanes-Oxley Kanunu ile işletmelerin icra Kurulu Başkanları (CEO) ve finans bölümü sorumlularının (CFO) mali tablo kullanıcılarına periyodik olarak üretilen ve ilgili kamusal makamlara gönderilen finansal rapor ve tabloların kendilerince de incelenerek onaylandığı, bu raporlarda önemli bulgular ve ihmal edilmiş hususlar bulunmadığı ve mali tabloların işletmelerin faaliyetlerine ilişkin hususları her açıdan doğru yansıttığı yönünde güvence vermek zorunda oldukları vurgulanmış (madde 302) ; iç kontrol sisteminin yönetim tarafından değerlendirilmesi (madde 404) ve bu amaçla bağımsız denetçilerin raporlarının işletme yönetim kurulu içerisinde oluşturulacak denetim komitesince, incelenerek onaylanması zorunluluğu getirilmiştir. Böylece zaman içerisinde, gerek OECD ve gerekse diğer uluslararası örgütlerce vurgulanan kurumsal yönetim ilkelerinin ulusal planlarda da yürürlüğe konmaya başlandığı gözlemlenmektedir.

Ayrıca Sarbanes-Oxley ile getirilen kuralların uygulanmasının işletmelerinin yargıya ilişkin masraflarını azalttığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu düzenlemeler sonrasında ABD işletmeleri, kurumsal yönetim ilkelerini uygulamak açısından önemli mesafe kat ederek, uluslararası karşılaştırmalarda ilk defa İngiltere ve Kanada işletmelerinin önüne

geçmişlerdir (Roberts, 2004: 2). Kurumsal yönetim anlayışı çerçevesinde değerlendirildiğinde, Sarbanes Oxley Kanunu'nda kurumsal yönetime ilişkin katkıları şu şekildedir (Public Law, 2002: 6-66);

- Denetim komitesine verilen önemin artması,
- Kamunun eş zamanlı aydınlatılmasına ilişkin öneriler,
- Finansal analiz neticesinde yatırımcı ile analizeci arasında çıkabilecek çıkar çatışmalarına yönelik düzenlemeler,
- Periyodik raporlarla kamuya açıklanacak yükümlülüklerin artırılması,
- Denetçilerin bağımsızlığının sağlanması
- Kurumsal yönetim uygulamalarının açıklanması yönündeki yaptırımlara,
- Doğrudan kurumsal yönetimin yapılandırılmasına ilişkin daha katı bir yaklaşım getirilmesi,
- Şirketlerde kıdemli finans yöneticileri için bir işletme içi Etik Yasası "Code of Ethics" çıkarmak ve adapte etmek zorunluluğu,
- Yöneticilere işletme fonlarından şahsi kredi verilmesine izin verilmemesi,

Sarbanes Oxley Kanunu ile beraber getirilen temel düzenlemeler, aşağıda yer alan şekilde özetlenmiştir;

Şekil 3: Sarbanes-Oxley Kanununun Temel Unsurları

Kaynak: Banks, 2004: 306.

2.2. İngiltere’de Kurumsal Yönetim

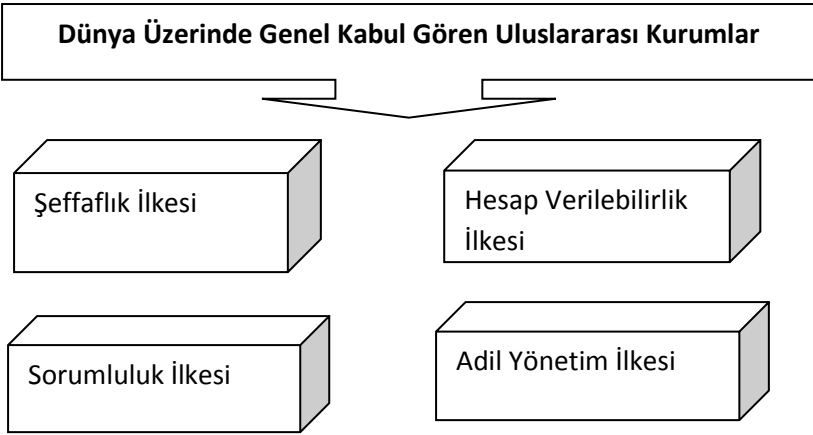
Bugün tartışılan anlamda kurumsal yönetim kavramı ilk olarak, İngiltere’de Sir Adrian Cadbury başkanlığındaki bir komite tarafından hazırlanan ve kısaca “Cadbury Raporu” olarak da adlandırılan 1992 tarihli Rapor “Kurumsal Yönetimin Finansal Boyutu (The Cadbury Committee Report: Financial Aspects of Corporate Governance) ile tartışılmaya başlanmıştır. Bu raporun yayınlanması ile birlikte bu alanda yapılan tartışma ve çalışmalar büyük bir ivme kazanmıştır (<http://www.spk-mpd.org/dergi08.doc>, 17.12.2012). Rapor; 1980’li yıllarda piyasalarda yaşanan işletme hisselerinin ani yükselişi ve değer kaybı problemine çözüm bulmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu raporla, yatırımcıların korunması yönünde sıkı tedbirler getirilmiş, yönetime yardımcı olacak en iyi uygulamalar konusunda tavsiyelerde bulunulmuş, borsaya kote işletmelerin kurumsal yönetim ilkelerine uygunlukları kontrol edilmiştir. İngiltere ve daha sonra Kanada, kurumsal yönetim konusunu güvenceye almış ve bir standart oturtmuştur. İngiltere’de menkul kıymet piyasalarında işlem gören işletmeler, yıllık raporlarında Cadbury Komitesi raporunda yer alan kurumsal yönetim ilkelerine uyup uymadıklarını belirtmek zorundadırlar (Varış, 2001: 16). En önemli kurumsal yönetim düzenlemelerinde görüldüğü gibi Cadbury ilkelerinde de, kurumsal yönetim, faaliyetlere ve yönetim kurulunun yapısına odaklanmaktadır. Cadbury komitesinin amacı; finansal raporlama ve denetim sürecinde güven unsurunun esas kılınarak, kurumsal yönetim anlayışının güçlendirilmesidir. Yayınlanan rapor; yönetim kurulunun ve yöneticilerin sorumluluklarına, hissedarların haklarına ve sorunluluklarına ve denetçilerin rollerine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Kurumsal yönetim, hissedarlar, yöneticiler ve yönetim unsurlarından oluşan üçayaklı bir sacayağı gibidir. Bu yapı, yasal ve uygulamaya dönük olarak büyük bir ilgi çekmektedir (<http://www.nfcgindia.org/libraryint.htm>, Erişim Tarihi: 03.02.2012).

2.3. AB Ülkelerinde Kurumsal Yönetim

AB ülkelerinin aldığı karar uyarınca gelecek on yıl içerisinde öncelikli konular arasında iş etiği, sosyal sorumluluk ve kurumsal yönetim konuları gelmektedir. Ancak Avrupa Birliği ülkelerinde kurumsal yönetim kuralları konusunda birlik ve uyumdaki gelişme oldukça sınırlı kalmıştır. Çünkü kurumsal yönetim ilkeleri ülkeden ülkeye sahip olunan ekonomik, sosyal ve kültürel şartlara göre oldukça farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca AB ülkelerinde kurumsal yönetim ilkelerine yönelik bir çok rapor veya ilke

geliştirilse de, bugün tartışılan anlamda kurumsal yönetim kavramı ilk olarak, İngiltere’de Sir Adrian Cadbury başkanlığındaki bir komite tarafından hazırlanan ve kısaca “Cadbury Raporu” olarak da adlandırılan 1992 tarihli rapor “Kurumsal Yönetimin Finansal Boyutu (The Cadbury Committee Report: Financial Aspects of Corporate Governance) ile tartışılmaya başlanmıştır. Bu raporun yayınlanması ile birlikte bu alanda yapılan tartışma ve çalışmalar büyük bir ivme kazanmıştır (Doğu, 2003: 3).

Bu rapor; 1980’li yıllarda piyasalarda yaşanan şirket hisselerinin ani yükselişi ve değer kaybı problemine çözüm bulmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu raporla, yatırımcıların korunması yönünde sıkı tedbirler getirilmekte, yönetime yardımcı olacak en iyi uygulamalar konusunda tavsiyelerde bulunulmakta, borsaya kote şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerine uygunlukları kontrol edilmektedir. En önemli kurumsal yönetim düzenlemelerinde görüldüğü gibi Cadbury ilkelerinde de, kurumsal yönetim, faaliyetlere ve yönetim kurulunun yapısına odaklanmaktadır. Cadbury komitesinin amacı; finansal raporlama ve denetim sürecinde güven unsurunun esas kılınarak, kurumsal yönetim anlayışının güçlendirilmesidir. Yayınlanan rapor; yönetim kurulunun ve yöneticilerin sorumluluklarına, hissedarların haklarına ve sorunluluklarına ve denetçilerin rollerine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur (Varış, Meral ve Diğ., 2001: 16). Fransa’da Societe Generale, genel direktörü ve başkanı Marc Vienot liderliğinde hazırlanan kurumsal yönetim raporları, 1995 ve 1996 da, Vienot I. ve II. Raporları olarak yürürlüğe girmiştir. AB komisyonu, ayrı bir ilkeler rehberi geliştirmeyip, OECD tarafından geliştirilen, Kurumsal Yönetim İlkeleri’ni rehber olarak referans göstermektedir (Aşçıgil, 2003: 116). 1998 yılında da Hollanda’da Peters Raporu hazırlandı. Bu rapor; Amsterdam Borsası tarafından ikili yönetim kurulunun oluşumu ve fonksiyonları için ilkeler hazırladı. Ayrıca raporda yaptırım olmayıp sadece gönüllülük esasına dayalıdır. Diğer yandan, genel kabul gören yaklaşımlar çerçevesinde kurumsal yönetim ilkeleri; şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk olmak üzere dört ana ilkedden oluşmaktadır. Bunlar aşağıdaki şekilde gösterilmiştir;

Şekil 4: Kurumsal Yönetimin Temel İlkeleri

Kaynak: Cansızlar, 2003: 55.

2.4. Türkiye’de Kurumsal Yönetim

Dünyada yaşanan önemli gelişmelerden sonra Türkiye’de de kurumsal yönetim ilkeleri ve anlayışı yeniden gözden geçirilmeye başlanmıştır. Özellikle Türkiye’de 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan büyük krizler ve batan bankalardan sonra işletme yönetimleri sorgulanmaya başlanmıştır. 1998–2000 arasında TMSF’ye devredilen birçok banka büyük holdinglerin elindeydi (Yaşar bank-Yaşar Grubu, EGS Bank EGS Holding gibi). Bazı banka yöneticilerinin, banka sahiplerinin ortak olduğu işletmeleri finanse etmeleri ve verdikleri kredileri geri alamamaları sonucu batık krediler meydana gelmiştir. Bu durum nakit sıkıntısı çeken bankaların iflaslarıyla sonuçlanmıştı. Batan bankalarla birlikte büyük bir mevduat alacaklısı ortaya çıktı ve bu bankalar TMSF’ye devredildi. Batık bankaların borçları yapılandırılarak borları ödenmeye başlandı. Batık bankaların borçları için IMF ile stand-by anlaşmaları yapıldı ve 50 milyar dolarlık bir kredi sağlandı. Bu Türkiye’nin büyük bir yük altına girmesi demektir. Kötü yönetilmiş bir sektörün ülkemize maliyeti milyarlarca dolarlarla ifade edilmekteydi. Böylesine büyük bir skandal gelişmiş piyasalarda çok daha vahim sonuçlar meydana getirebilirdi. Ülkemizde yönetici suiistimallerinden kaynaklanan bu büyük skandallar beraberinde sermaye piyasalarının yeniden düzenlenmesini gündeme getirmiştir. Öncelikle piyasaların düzene girmesi için yeni kanunlar çıkarılmış veya var olan kanunlarda değişiklik yapılmıştır. Kurulan üst kurullarla denetimler yapılmaya başlanmıştır. Bunlar arasında BDDK ve EPDK gibi üst kurullar vardır. Bu yeni düzenlemeler arasında hiç şüphesiz kurumsal yönetim ve denetim kavramları da yeniden gözden geçirilmiştir.

Diğer yandan Türkiye’de ilk olarak kurumsal yönetim alanında TÜSİAD Haziran 2000’de OECD ilkelerinin çevirisini yaptırmıştır. TÜSİAD tarafından yapılan kurumsal yönetim tanımında “en geniş anlamda modern yaşamda insanların bir amaca ulaşmak için oluşturduğu herhangi bir kurumun yönetiminin düzenlenmesidir. Daha dar anlamda ise, bir kurumun beşeri ve mali sermayeyi çekmesine, etkin çalışmasına ve böylece ait olduğu toplumun değerlerine saygı gösterirken uzun dönemde ortaklarına ekonomik değer oluşturmasına imkân tanıyan her türlü kanun, yönetmelik, kod ve uygulamaları ifade etmektedir.” denilmektedir. Ayrıca kurumsal yönetim için evrensel kabul ve geçerliliği olan ana ilkeleri de adillik, hesap verebilirlik, şeffaflık ve sorumluluk olarak kabul etmiş ve hedeflerini de kurumun en yüksek performansı göstermesini, en karlı, en başarılı ve rekabetçi olması olarak belirlemiştir (TÜSİAD, 2002: 3).

SPK tarafından da dünyadaki gelişmeler göz önüne alınarak Temmuz 2003’te kurumsal yönetim ilkeleri yayımlanmıştır. SPK, uluslararası finans sisteminin içinde yer almayan bir sermaye piyasasının, ülkenin ekonomik kalkınmasına yeterince katkı sağlayamayacağını bilincinde olarak, başta halka açık işletmeler olmak üzere, özel sektör ve kamuda faaliyet gösteren tüm anonim işletmeler tarafından uygulanabilecek kurumsal yönetim ilkeleri belirlemiştir (SPK, 2003). SPK kurumsal yönetim ilkeleri dört bölüm olarak yayınlanmıştır. Birinci bölümünde pay sahipleri, ikinci bölümünde kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, üçüncü bölümünde menfaat sahipleri ve dördüncü bölümünde yönetim kurulu başlıklar halinde incelenmiştir. SPK tarafından hazırlanan bu ilkeler, ülkemiz koşulları da dikkate alınarak “OECD kurumsal yönetim ilkeleri” paralelinde hazırlanmıştır. Bununla beraber dünyada benimsenmiş ve tavsiye edilen genel esaslarda göz önünde bulundurulmuştur. Son olarak, Yeni Türk Ticaret Kanununun da kurumsal yönetime ilişkin birçok hüküm bulunmaktadır. Tasarının genel gerekçesinde özetlenen bilgilere göre bunların arasında (Topçu, 2006: 51);

- Pay sahiplerinin işletmeye borçlanmalarının yasaklanması,
- Yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olmaları zorunluluğunun kaldırılması,
- Azınlığa yönetim kurulunda temsil hakkı,
- Yönetim kurulu üyelerinin görevleri sırasında işletmeye kusurlarıyla verecekleri zararın sigorta ettirilmesi,

- Bağımsız, tarafsız, uluslararası standartta denetim; denetçinin müşterisine denetimden başka hizmet verememesi, danışmanlık yapamaması, aynı müşteriye aynı denetçi takımı ile denetim hizmeti sunulmaması, yönetim kurulunun yıllık raporunun denetim kapsamında olması, riskin teşhisi ve iç denetim düzeninin standartlara uyup uymadığının denetimi,
- Genel kurul konusunda devredilemez yetkilerin belirlenmesi,
- Oya imtiyazın sınırlandırılması sıralanabilir.

Yukarıda ana hatları itibariyle özetlenen kurumsal yönetim ilkeleri esas itibariyle, işletme ve faaliyetleri hakkında ilgililerin doğru bir biçimde, zamanında ve yeterli bir düzeyde bilgilendirilmesini amaçlamakta olup, bu kapsamda finansal raporlamaya ve bununla ilgili sürecin, şeffaf bir şekilde oluşturulmasına önem vermektedir. Kurumsal yönetimin uygulama alanı bulup bulmaması da büyük oranda finansal raporlamanın sağlıklı bir şekilde yapılmasına bağlıdır. Sermaye piyasalarından fon toplamayı düşünen halka açık işletmelerin, daha iyi koşullarda fon toplayabilmek için bu ilkelere uymaları beklenir. Zira kurumsal yönetim ilkelerine uyan işletmeler, yatırımcılar tarafından daha çok tercih edilecektir. Diğer yandan aşağıdaki tabloda kurumsal yönetimin Türkiye’de tarihi gelişimi gösterilmiştir;

Tablo 2: Türkiye’de Kurumsal Yönetimin Tarihi Gelişimi

Tarih	Kurumsal Yönetim Aktivitesi
1956	Türk Ticaret Kanunu-Mevcut Yasal Yükümlülükler
1981	Sermaye Piyasası Kanunu
1999	OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri
2002	TÜSİAD: Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi
2003	SPK; Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ
	SPK Kurumsal Yönetim Temel ilkeleri
2004	SPK, Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına ilişkin Esaslar Tebliği
	BİST Kurumsal Yönetim Derecelendirme Çalışmaları
2005	2004 OECD Kurumsal Yönetim ilkeleri (Revize)
	SPK Kurumsal Yönetim Temel ilkeler (Revize)

Kaynak: Bekçioğlu ve Güngör, 2005: 285.

Öte yandan Türk bankacılık sektöründe 2001 finans krizinden sonra, bankacılık sektöründe etkin denetim ve gözetimin sağlanması için öncelikle kurumsal yönetimin geliştirilmesinin önemli olduğu görülmüştür. Basel Komitesinin konuya ilişkin olarak açıklamış olduğu kurumsal yönetim

raporunda da benzer ifadeye vurgu yapılmaktadır. Raporda denetim ve gözetimin bağımsız idari otorite tarafında etkin şekilde yapılabilmesinin öncelikli koşulunun bankalarda kurumsal yönetimin geliştirmesi ve zaten önemli ölçüde risk altında faaliyetlerini sürdüren bankaların risklerini önemli ölçüde azaltacağı ifadesine yer verilmektedir. Sermaye piyasaları açısından önem arz eden kurumsal yönetim kavramının bankacılık sektöründe ve finansal hizmetler kanununda önemli derecede tartışılmaya başlanması 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizler neticesinde olmuştur (Tuna, 2005: 22). Ayrıca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu 1 *Kasım 2006 tarihinde ve 26333 sayılı yönetmelikle* bankaların kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler sonrası bankalarla ilgili kurumsal yönetim ilkeleri aşağıda maddeler halinde verilmiştir;

- Banka içerisinde kurumsal değerler ve stratejik hedefler oluşturulmalıdır.
- Banka içinde yetki ve sorumluluklar açıkça belirlenmeli ve uygulanmalıdır.
- Yönetim kurulu üyeleri, görevlerini etkin bir şekilde yerine getirecek nitelikleri haiz ve kurumsal yönetimde üstlenmiş oldukları rolün bilincinde olmalı ve banka faaliyetleri hakkında bağımsız değerlendirme yapabilmelidir.
- Üst düzey yönetim görevlerini etkin bir şekilde yerine getirecek nitelikleri haiz ve kurumsal yönetimde üstlenmiş oldukları rolün bilincinde olmalıdır.
- Bankanın müfettişleri ile bağımsız denetim elemanlarının çalışmalarından etkin olarak yararlanılmalıdır.
- Ücret politikalarının bankanın etik değerleri, stratejik hedefleri ve iç dengeleri ile uyumu sağlanmalıdır.
- Kurumsal yönetimde şeffaflık sağlanmalıdır.

Öte yandan Borsa İstanbul (BİST)'un, BİST Kurumsal Yönetim Endeksi bulunmaktadır. BİST Kurumsal Yönetim Endeksi (XKURY), Kurumsal Yönetim İlkeleri'ni uygulayan şirketlerin dahil edildiği endekstir. BİST Kurumsal Yönetim Endeksi'nin amacı, BİST pazarlarında işlem gören (Gözaltı Pazarı ve C listesi hariç) ve Sermaye Piyasası'nda Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği kapsamında, kurumsal yönetim ilkelerine uyuma ilişkin olarak belirlenmiş derecelendirme notu 10 üzerinden en az 7 olan şirketlerin hisse senetlerinden oluşmaktadır. BİST Türkiye'de en iyi kurumsal yönetim uygulamalarının

yerleşmesine katkıda bulunmak, ulusal sermaye piyasalarımızın kurumsal yönetim ilkelerinin ilgi çekmesi ve şirketlerce benimsenmesi için kurumsal yönetim endeksinin kuralları ve nasıl çalışacağına dair BİST kurumsal yönetim endeksi esas kuralları adlı metni Şubat 2005 tarih ve 237 nolu genelge ile kamuoyuna duyurmuştur. 01.11.2011 tarihi itibarıyla endekste 33 şirket bulunmaktadır. Asgari derecelendirme notu şartını sağlayan şirketlerin hisse senetleri, derecelendirme notunun Kamuyu Aydınlatma Platformu'na (KAP) bildirildiği günü takip eden iş gününde endekse alınır (<http://borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/kurumsal-yonetim-endeksi>, Erişim Tarihi: 27.12.2013). Kurumsal yönetim derecelendirmelerinin sağladığı faydalar; öncelikle kurumsal yönetim derecelendirmeleri iyi yönetimin önemini artırır ve yönetim unsurlarına odaklanılmasını sağlayarak olumlu yönde şirket sonuçlarına neden olur. Aynı zamanda derecelendirme sistemi ülke genelinde kurumsal yönetimin diyalogunu artırır, ikinci olarak ise şirket yöneticileri ve idareciler derecelendirmeleri dikkate alırlar ve kurumsal yönetimin ilerlemesi hususunda yönetim ve raporlarda bu duruma yönelik hususlara yer verilir. Derecelendirmenin sakıncası ise, derecelendirmenin doğru bir şekilde yapılamaması durumunda varılacak yanlış kanaatlerdir (Abdioğlu, 2007: 53-54).

3. İÇ DENETİM KAVRAMI

Piyasalarının serbestleşmesi ve teknolojik alanda meydana gelen gelişmeler global çerçevede işletme yönetiminden daha şeffaf ve sorumlu bir davranış içinde olması, işletmeyi tehdit eden olası risklere karşı tedbirli olması yönündeki beklentiler işletme yönetimi ve iç denetim alanında yeni yaklaşımları gündeme getirmiştir. Denetçilerin ilgi alanını oluşturan kontrol ve yönetim dünyasında yaşanan anlayış ve kültür değişikliği, uluslararası alanda yapılan yasal düzenlemeler, iç kontrol, iç denetimin, denetim yaklaşımı ve iç denetçinin profili üzerinde etkili olmaktadır (Demirbaş, 2005: 168). Genellikle iç denetim sürecinde informal kontrolleri ve risk yönetimi kavramı göz önüne almadan formal kontrol mekanizmaları incelenmektedir. Uygulama tavsiyeleri ile ilgili mali veya diğer etkiler dikkate alınmadan ve işletmeyi etkilemesi olası riskler gerektiği şekilde algılanmadan süreç tamamlanmaktadır. Böyle bir yaklaşım yönetici ile iç denetim elemanı arasındaki ilişkinin daralması, sınırlanması anlamına gelmektedir. Bu durum zamanla kriz yaratabilmekte, iç denetimin potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirmesini zorlaştırmaktadır. Bu

gelişmeler sonucunda iç denetçiler işletmede değişen çalışma ortamını ve anlayışını dikkate alarak geleneksel denetim yaklaşımının fonksiyonel olmadığını fark etmişler ve iç denetim alanında yeni yaklaşımlar zorunlu hale gelmiştir (Uyar, 2003: 140).

İç denetimlerin rolü değerlendirildiğinde, işletme ve kurumların risk yönetimi, kontrol ve kurumsal yönetim süreçleri ile ilgili bağımsız ve tarafsız güvence sağlama ve danışmalık faaliyeti olan iç denetim, işletme ve kurumlarda hesap verebilirliğin yerleşmesine katkı sağlamaktadır. İç denetçilerin, işletme ve kurumların iç kontrol sisteminin etkinliği ve yeterliliği ile iş süreçlerinin yerindeliği, performans kalitesi hakkında yönetime bilgi sağlaması hususunda sorumlulukları bulunmaktadır. İşin doğru yapılmasının yanı sıra doğru işin yapılması konusunda görüş ve önerileri ile iç denetim faaliyeti işletme ve kurumlara katma değer sağlar. İş süreçlerinin etkinliği ve verimliliği, mali raporlama sisteminin güvenilirliği, yasa ve düzenlemelere uygunluk konularında makul bir güvence sağlamak için işletme ve kurum yöneticilerince tasarlanan iç kontrol sistemi, iç denetim faaliyeti ile değerlendirilir. Hata, hile ve suistimallerin, gelir ve varlık kayıplarının önlenmesinde iç kontrol sistemi ve iç denetim faaliyetinin etkinliği önemli rol oynamaktadır (Uzun, 2008: 1). Yukarıda anlatılanları bir şekil yardımıyla aşağıdaki gibi gösterebiliriz;

Şekil 5: Risk odaklı iç denetim ve Etkin Kurumsal Yönetimin Katkısı

Kaynak: Uzun, 2006: 2.

ABD'deki İç Denetim Enstitüsü, iç denetimi şu şekilde tanımlamaktadır; "İç denetim bir kuruluşun faaliyetlerini geliştirmek ve faaliyetlere katkıda bulunmak üzere tasarlanmış bağımsız, tarafsız güvence ve danışma sağlayan faaliyettir. Bu fonksiyon risk yönetimi, kontrol ve

yönetim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve iyileştirmek üzere sistemli ve bilimsel disiplini olan bir yaklaşım getirmek suretiyle bir kuruluşun hedeflerini başarmasına katkıda bulunur. Tanımda yer alan "güvence" ve "danışma" ifadeleri günümüz iç denetiminin genişleyen uygulamalarını yansıtmaktadır. Tanım "değerleme" fonksiyonunu dışlamamakta daha geniş olarak ele almaktadır. İç denetçilerin geleneksel değerlerini zedelemeksizin danışma ve tavsiyelerde bulunma türünden faaliyetler aracılığıyla ek değer yaratabileceği kabul edilmektedir. Tanım ayrıca iç denetimin kapsamı içinde kontrollere yer vermekte ve yenilere önem atfedilen "risk yönetimi" ve "yönetimle iletişim" kavramlarını içermektedir. Böylece iç denetimin denetim kurulunun ve üst yönetimin önemli bir kaynağı olduğu kabul edilmekte ve bu konularla ilgili sorumlulukların paylaşıldığı görülmektedir.

İç denetim hakkında daha ayrıntılı bir tanım yapılacak olursa; işletme faaliyetlerinin etkinlik ve verimliliğini, finansal bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini, işletme faaliyetlerinin mevcut kanun ve düzenlemelere uyumunu, örgütsel amaçların etkin şekilde başarı derecesini ve güvenilirliğini ölçmek üzere finansal ve finansal nitelikte olmayan faaliyetlerin ve kontrollerin iç denetçiler tarafından sistematik ve objektif olarak değerlendirilmesidir (Dağlı, 2000: 8). Ayrıca 2000'lerin başında yaşanan muhasebe skandalları iç denetimin kapsamına işletme risklerinin de alınması gerekliliği yanında, finansal sonuçlara ilişkin sorumluluğun yönetimde olması gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Son olarak 2003 yılında "iç denetim, bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacıyla güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir" şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca iç denetimin amacı, "kurumun risk yönetimi, kontrol ve yönetim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurumun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmak" şeklinde ifade edilmiştir (IIARF, 2003). Bu tanımla birlikte iç denetim faaliyeti risk yönetimi ve kurumsal yönetim faaliyetlerini, bu faaliyetlerin sorumluluklarını üstlenmeksizin, görev alanına almıştır. Sarbanes-Oxley yasası ile paralel olarak iç denetim standartlarında da yer aldığı şekliyle risk yönetimi ve finansal raporlamanın sorumluluğu üst yönetime aittir.

ABD'de başlayan örgütlenme 1982 yılında (ECIIA) Avrupa İç Denetim Enstitüleri Konfederasyonunun kurulması ile mesleğin Avrupa Birliği'nde statüye kavuşmasını sağlamıştır. Ülkemizde ise 1995 yılında kurulan (TİDE) Türkiye İç Denetim Enstitüsü ile ulusal mesleki örgütlenme

gerçekleşmiştir. TİDE ile başlayan ulusal mesleki örgütlenme, Türkiye’de iç denetimin uluslararası standartlarda uygulanması, meslek mensuplarının uluslararası sertifikasyonu için imkân sağlamıştır. Ülkemizde iç denetim uygulamalarını etkileyen diğer gelişmelere baktığımızda; Avrupa Birliği müzakere süreci, Sermaye Piyasası Kurumu’nun düzenlemeleri, yeni bankacılık kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu ile kurumsal yönetim ve iç denetimin gerek özel sektör gerekse kamu alanında önem kazandığı görülmektedir. Öte yandan SPK tarafından yayınlanan kurumsal yönetim ilkeleri ve uyum süreci, uluslararası yatırımlar için ilgi odağı haline gelmiş ülkemizde uluslararası iş birliği fırsatları ve Basel II düzenlemeleri ile kurumsal yönetim ve iç denetim ön plana çıkmaktadır (Uzun, 2008: 1).

Diğer yandan günümüzde, gerek kamu ve gerekse özel sektörde faaliyet gösteren organizasyonlar çok hızlı bir değişim yaşamaktadırlar. Piyasaların dünya ile bütünleşmesi, ekonomik etkinlikteki azalış, giderek artan rekabet ortamı, çevre ile ilgili sorunlar ve yeni teknolojiler organizasyonların faaliyet alanları, iş süreçleri ve yönetim anlayışları üzerinde etkili olmaktadır. İç denetim, tüm dünyada, yapısı, büyüklüğü ve amacı değişik kuruluşlar bünyesinde ve farklı ortamlarda yürütülmektedir. Bu farklılıklar, her ortamdaki iç denetim uygulamalarını etkileyebilmektedir. Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere iç denetim, işletmenin yönetim fonksiyonlarına soyunmuştur ve yönetim standartlarının ve ekonomik faydanın en üst seviyeye çıkartılmasında çok önemli rol oynamaktadır. Aşağıda yer alan tablo, iç denetimin değişim anlayışını ortaya koymaktadır (Özeren, 2000: 22).

Tablo 3: İç Denetimin Değişim Süreci

Geleneksel Yaklaşım	Günümüzdeki Yaklaşım
Denetim odaklı	Katma değer oluşturma
İşlem denetimi	Süreç denetimi
Finansal kayıp denetimi	Verimlilik denetimi
Uygunluk denetimi	Risk tanımlama ve işlem süreçlerin
Mevzuat tabanlı	Risk yönetim tabanlı
Sistem koruyucusu olmak	Değişimin öncüsü olmak
Deneyim ağırlıklı denetim	Yoğun teknoloji kullanımı

Kaynak: Özbek, 2003: 19.

4. KURUMSAL YÖNETİM - İÇ DENETİM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bir işletmenin faaliyetlerini belirli kişilerin varlığına bağlı olmadan sürdürebilmesini ve geliştirebilmesini sağlayan bir yönetim ve organizasyon yapısı oluşturması olarak tanımlanan kurumsallaşmanın en önemli göstergesi iç denetimin önceden belirlenmiş normlarla yapılmasıdır. Kurumsallaşma ve kurumsal yönetimin öneminin artmasıyla iç denetime olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Eğer bir işletme iç denetim bölümünü organize etmiş ve çağdaş normlarıyla çalışmasını sağlamış ise, bu durum kurumsallaşmanın ve kurumsal yönetimin önemli bir göstergesidir (Eliuz, 2007: 75). Denetim alanında ortaya çıkan yeni yaklaşımlar da denetçinin denetim sürecindeki rolünü etkilemektedir. Bu yaklaşımlar işletmelerde denetim anlayışını temelden değiştirmekte, ortaya çıkabilecek riskleri etkin bir şekilde önlemeyi amaçlamaktadır. Klasik denetim tekniklerinin işletme hakkında güvenilir bilgi verme konusunda yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Denetim sürecinde, geçmişe dönük finansal verilerin yanında işletmenin ileride karşılaşılabileceği risklerin de tahmin edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bir risk yönetimi ve risk odaklı iç denetim anlayışı ile işletme risklerinin belirlenmesi, ölçülmesi ve yönetilerek en aza indirilmesi gerekmektedir. Kurumsal Yönetim anlayışıyla birlikte, iç denetimlerin uygulama sürecindeki başarı faktörleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Uzun, 2008: 7);

- İç denetim, yönetimin amaçları, öncelikleri ve stratejik yaklaşımları üzerine odaklanmalıdır.
- Denetim enerjisi geçmişten ziyade geleceğe odaklanmalıdır.
- Sorunların çözümünde katma değer yaratan danışman yaklaşımı ve denetlenen alandaki gelişim ihtiyaçları ön plana çıkarılmalıdır.
- Kilit iş riskleri için iç kontrol sistemi değerlemesi tasarlanmalıdır.
- Faaliyetlerin etkinlik, verimlilik ve ekonomikliği değerlendirilir.
- İç denetim fonksiyonu, kurumun yönetimini, faaliyetlerini ve bilgi sistemlerini kapsayan kontrollerin yeterliliğini ve etkinliğini değerlendirir.

Diğer bir ifadeyle iç denetim birimleri, giderek artan hızla gelişen bilişim teknolojisinin getirdiği imkânlardan sistemli bir biçimde ve gerektiği şekilde yararlanmanın yollarını aramaktadırlar. Yönetim dünyasında yaşanan değişimler, iç denetimin fonksiyonunu ve uygulama sahasını genişletmektedir. Kurumsal yönetim anlayışı da bu çerçevede iç denetime yeni ufuklar açmakta ve iç denetimin işletmelerde önem derecesini

artırmaktadır. Aşağıda yer alan tablo yönetim anlayışındaki değişimi göstermektedir (Özeren, 2000: 22).

Tablo 4: Değişen Yönetim Anlayışı

Konu	Eski Uygulama	Yeni Durum
Temel Kavram	Ürün kalitesi	Yaşam kalitesi
Şeffaflık	Bilgiler yalnız yönetime sunulur	Bilgilerin çalışanlara ve kamuoyuna sunulması
Yönetim Tarzı	Genel Müdür ve CEO'nun tek yetkili olduğu katı bir hiyerarşi	Yönetim Kurulu ve çalışanların katılımı ile "birlikte yönetim"
Hesap Verilebilirlik	Yalnız şirket sahibine	Hisse senedi sahiplerine, çalışanlara ve tüm topluma
Öngörülebilirlik	Strateji ve politikalar konusunda belirsizlik	Strateji ve politikalar tüm topluma duyurulur
Yönetim Ufku	Kısa vade	Orta ve uzun vade
Temel Davranış İlkesi	Başarı için her yol mubah	Yasal ve ahlaki sınırlara uyum
Başarı Kriteri	Kar- Zarar – Satış	Kar ile birlikte sosyal verimlilik
İş İlişkilerinde Temel Tercih	Her ne pahasına olursa olsun KAZAN	Hem kazan hem de karşı tarafı KAZANDIR

Kaynak: Eser, 2005: 10.

Kurumsal Yönetim konusunda sorumlu olanların işletmelerinin karşı karşıya olduğu riskleri belirlemesi ve tanımlaması, bu riskleri değerlendirmesi, bu risklerin kabul edilebilir bir düzeyde olup olmadığına karar vermesi ve kabul edilebilir düzeyde değilse bu risklere karşı gereken önlemleri alması gerekir. Daha sonra, Kurumsal Yönetim sorumluları, bu önlemlerin uygulamasını izlemeli ve risklerin gerektiği gibi belirlendiğinden emin olmalıdırlar. İşte bu, risk yönetimidir (Kurnaz, 2006: 175). Ayrıca işletmelerde, iç denetim, kurumsal yönetim uygulamalarına işlevsellik kazandırılması açısından önemli bir role sahiptir. İç denetim kurum içerisinde görülemeyen noktaları tespit ederek çözüm yolları bulunmasını sağlamaktadır. Kurumsal yönetimin gerçekleştirilmesinde iç denetim faaliyetinden yararlanılması, tüm çıkar grupları açısından güvence sağlamaktadır. Kurumsal yönetim sisteminin kurulması aşamasında, iç denetim faaliyetlerinden yararlanılması, hata, hile ve suiistimalleri önleyeceğinden tüm çıkar sahipleri arasında dengenin kurulması açısından da güvence sağlayacaktır. İyi bir kurumsal yönetim sistemi kurmak isteyen

bir kuruluşun, bunu iyi bir iç denetim sistemi kurmadan yapabilmesi mümkün değildir. Felsefe olarak dış denetim, hiçbir zaman iyi yönetim için yeterli olmayacaktır. Dolayısıyla bunları kurmak isteyen bir kuruluş, mutlaka kuvvetli bir iç denetim sistemi kurmalıdır. İç denetim, kurumlarda kurumsal yönetim ilkelerinin yerleşmesi için bir araçtır (Sezgin, 2002: 9) Kurumsal yönetim, önemi gittikçe artan bir kavram olarak yükselmekte ve ortaya çıkış nedenleri denetim kavramının gelişimiyle paralel olmakla beraber, kurumların amaçlarına ulaşmasında en önemli etkenlerden biridir. Günümüzde yükselen bir değer olan kurumsal yönetimin ortaya çıkış nedenleri sıralanacak olursa, bunlar (<http://www.canaktan.org/yönetim/kurumsal-yönetim/onemi.htm>, 10.12.2012):

- Küreselleşme ve uluslararası sermaye hareketleri,
- Özelleştirme,
- Finansal krizler,
- Şirket skandallarıdır.

Denetim konusu, kurumsal yönetim anlayışı içerisinde en önemli konulardan birisidir. Kurumsal yönetimin genel kabul görmüş ilkelerinin hayata geçirilebilmesi ve ilgililerin gözünde kurumsal itibar ve güvenin sağlanmasında denetim faaliyetlerinin rolü büyüktür. Gerek iç denetim gerekse bağımsız denetim faaliyetlerinin risk odaklı olarak gerçekleşmesi ile birlikte işletme içerisinde oluşabilecek hata, hile ve yolsuzluklar engellenebilecek ve bu yolla kurumda kurumsal yönetimin hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri güçlendirilecektir. Kurumsal yönetim kapsamında iç denetimin ana görevleri şöyle sıralanabilir (TİDE, 2004, 22-23):

- Risklerin doğru sınıflandırıldığı konusunda makul güvence vermek,
- Risk yönetimi süreçlerini değerlendirmek,
- Ana risklerin raporlanma sürecini değerlendirmek,
- Ana risklerin yönetim süreçlerini gözden geçirmek.

Özet olarak iç denetimin, Kurumsal Yönetimden sorumlu olanlara, değer katabileceği, iki tip katkısı vardır: güvence ve danışmanlık. Güvence hizmeti konusunda, bir mesleki iç denetim faaliyeti, iyi kurumsal yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol sağlamak amacına yönelik süreçlerin etkinliği ve amaca uygunluğu konusunda objektif bir güvence sağlayarak yönetim güvencesini destekler. Yaptığı çalışmanın bir parçası olarak, böyle bir

faaliyet, bu alanlardaki gelişmeler konusunda önerilerde bulunur, bu gelişmelere imkân sağlar ve danışmanlık hizmetleri verir.

5. KONUSYLA İLGİLİ LİTERATÜR TARAMASI

BİST’te faaliyette bulunan işletmelerde kurumsal yönetim kapsamında iç denetimin yeri ve önemine yönelik sorgulama veya ölçme çalışmasını yapmadan önce, daha önce yapılmış benzer araştırmaların incelenmesi ve analiz edilmesinde fayda vardır. Bu araştırmalardan elde edilmiş olan sonuçlar, Dünya’da bu konudaki genel durumu özetlerken, çalışma kapsamında yapılan araştırma sonuçları ile kıyaslama olanağı sağlayacaktır. Bu çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmasının nedeni ise, daha önce yapılan çalışmaların çok azı, kurumsal yönetim kapsamında iç denetimin yeri ve önemini araştırmış olmasıdır. Bu çalışmalarında çoğunluğu yine kurumsal ve/ ya da teorik araştırmalarla ortaya konulmuştur. Diğer bir ifadeyle daha önceki çalışmaların çoğu ya kurumsal yönetimi ya da iç denetimi ayrı ayrı incelemişlerdir. Bu çalışma ise kurumsal yönetim bazlı iç denetimi inceleyerek diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Ayrıca bu çalışma, yapısal olarak araştırmaya dayalıdır ve kurumsal yönetim odaklı iç denetimin uygulanması için var olan pratik ve akademik araştırmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca Türkiye’de kurumsal yönetim ve iç denetim konularını inceleyen birçok çalışma bulunmasına rağmen bu iki kavramı birlikte inceleyen çalışma sayısı oldukça azdır. Bu çalışmalardan bazıları şu şekilde belirtilmiştir;

Usul, Titiz ve Ateş (2011) Marmara bölgesindeki belediye işletmelerine yönelik yaptıkları çalışmada, iç denetim sisteminin kurumsal yönetimin oluşumundaki etkinliğini araştırmışlardır. Yapılan analizler sonucunda işletmede, denetim sisteminin nakit ve nakit benzerlerinin korunmasında etkin olmadığı, muhasebe sisteminde iç denetim sisteminin gerekli gördüğü ilkelere yer verilmediği, işletmelerin satışlar için de etkin bir iç denetim sistemine sahip olmadığı tespit edilmiştir. Önleyici, saptayıcı tedbirlerin alınmadığı, etkin bir denetim sisteminin bulunmadığı bu işletmelerde kurumsal yönetim anlayışının mevcut olmadığı; bunun sonucu olarak da kurumsal yönetim ilkelerinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Küpçü (2011), yaptığı çalışmada iç denetim ve kurumsal yönetim arasındaki ilişkiyi bir işletmede uygulama çalışması yaparak araştırmıştır. Uygulamanın amacı ise; Türkiye’de faaliyet gösteren özel bir şirketin kurumsal yönetiminde iç denetim faaliyetlerinin rolünü saptamaktır. Çalışma

sonucunda, iç denetim faaliyetinin, kurumsal yönetim anlayışının etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için bir sigorta olduğunu belirlenmiştir. Ayrıca yeterli bir kontrol ortamının oluşturulması kurumsal yönetim için önemli bir kaynak olması nedeniyle kontrol ortamının verimliliğini ve etkinliğini değerlendiren iç denetim fonksiyonunun öneminin de gelecekte daha fazla artacağı sonucuna varılmıştır.

Elbannan (2009) iç denetim kalitesinin finansal raporlama, kurumsal yönetim ve kredi notu (credit rating) üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışma sonucunda, kurumsal yönetim ile kredi notu ve kredi desteği arasında, güçlü kurumsal yönetimin temsil çatışmalarını azalttığı argümanını destekleyen, güçlü pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Aynı pozitif yönlü ilişki kurumsal yönetim ile denetim kalitesi arasında da mevcuttur. Çalışma, firma kredi notunun iç denetim kalitesinin bir fonksiyonu olduğuna dair ampirik kanıtlar da sunmaktadır.

Pehlivanlı (2008), ‘Kurumsal Risk Yönetim Temelli İç Denetim ve Türkiye Uygulamaları’ adıyla yaptığı doktora çalışmasında, iç denetim ve kurumsal risk yönetimi faaliyetlerine ilişkin Türkiye uygulamalarını incelemiştir. Bu çalışmanın uygulama kısmı, faaliyet ve kurumsal yönetim uyum raporlarının incelenmesi, anket ve mülakat çalışması şeklinde oluşturulmuştur. BİST’te hisse senetleri işlem gören 320 firmadan 232’sinin (% 72,5) raporu incelenmiş. Faaliyet raporu incelemeleri sonucunda BİST’te hisse senetleri işlem gören firmalardan % 57’sinde iç kontrol ve iç denetim birimin bulunduğu ve % 19’unda da uluslararası standartlara paralel bir şekilde fonksiyonel ve idari raporlama yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca raporlardan 16’sının bankalara aittir olup, bağımsız denetçinin raporları çoğunluğunun olumlu görüş bildirdiği anlaşılmıştır. Ankete cevap verenler özelinde yapılan değerlemede işletmelerin % 84,2’sinde iç denetim biriminin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında ki işletmelerde iç denetim biriminin risk yönetimi ile ilgili hangi ağırlıkta güvence ve danışmanlık hizmeti verdiği, kurumsal yönetimin hangi safhada olduğu da incelenmiştir. Ankete verilen cevaplardan anlaşıldığı üzere işletmelerin % 36,8’inde kurumsal yönetime tam olarak faal ve yine % 36,8’inde kurumsal yönetim süreci başlamış ama tam olarak faal değil sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yenigün (2008), ‘Kurumsal Yönetim ve İşletme İçi Denetim’ adlı çalışmasında kurumsal yönetim ve iç denetim ilişkisini teorik olarak incelemiştir. Çalışma sonucunda da, yeni rol ve sorumlulukları ile iç denetim

fonksiyonu, kurumsal yönetimin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesinde önemli bir araç olduğu kanaatine ulaşmıştır. Ayrıca her zaman hata, hile ve suiistimallerin olma olasılığını göz önünde bulunduran işletmeler, kurumsal yönetimin genel kabul görmüş ilkelerinden şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini gerçek anlamda uygulamak için firma bünyelerinde iç denetim faaliyetlerine gereken önemi vermesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Ancak konuyla ilgili ülkemizde yapılan düzenlemeler ve çalışmalar bu sistemin uygulanabilmesi konusunda olumlu gelişmeler olarak kabul edilmekle birlikte yeterli olmadığı anlaşılmıştır.

Abdioğlu (2007), yapmış olduğu doktora çalışmasında BİST'te faaliyette bulunana ve halka açık şirketlerde, kurumsal yönetim anlayışı kapsamında, iç denetimin rolünü ortaya koymak ve bu anlayışa etki eden iç denetim uygulamalarının ilgili olduğu unsurları belirlemek amacıyla, bir ana hipotez ve onun destekleyicisi niteliğinde on adet hipotez belirlenmiştir. Yapılan çalışma bir bütün olarak değerlendirildiğinde, şirketlerde kurumsal yönetim anlayışı ve uygulamalarının oluşması, değerinin artırılması ve kalitesinin sürdürülebilmesi için iç denetim sistemin bütünleyici bir parçası olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca iç denetim aracılığı ile kurumsal yönetim anlayışı ve uygulamalarının hayata geçirilmesi ile şirketlere duyulan güven artacağı ve şirketlerin risk primleri azalacağı, para ve sermaye piyasalarından daha kolay ve ucuz borçlanma imkânları doğabileceği belirtilmiştir. Kurumsal yönetim anlayışı kapsamında iç denetçilerin küreselleşen dünyada değişen ihtiyaçlara cevap verebilmeleri ancak belirli niteliklere sahip olmaları ile mümkün olacağı da belirtilmiştir.

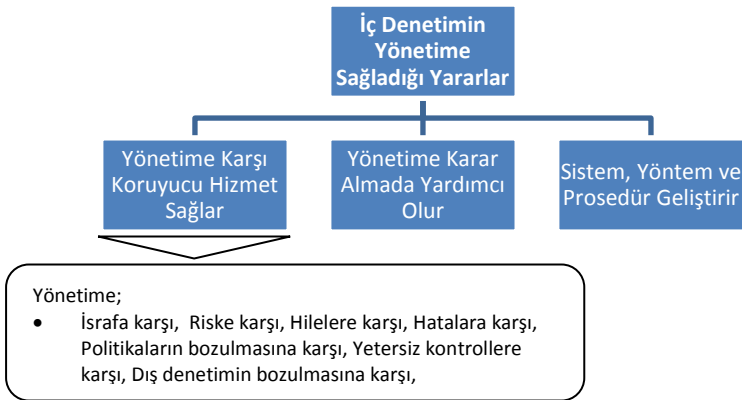
Ping ve Wen-hua (2007) kurumsal yönetim ile denetim arasındaki ilişkiye yönelik bir çalışma yapmışlardır. Metin çözümlemeleri (textual analysis) doğrultusunda iç denetim ile kurumsal yönetimin birbirlerinden farklı olduğu ancak birbirlerini etkileyip desteklediği sonucuna varılmıştır. Çalışmaya göre, şirket yönetimi kurumsal yönetimi güçlendirirken, verimliliği arttırmak, yolsuzlukları engellemek için iç denetim sistemini kurmalıdır.

Kurnaz (2006), çalışmasında Kurumsal yönetim ve Risk odaklı iç denetim arasındaki etkileşim ortaya konulmuş ve buna yönelik olarak Türkiye'nin 500 büyük sanayi işletmesinde risk odaklı iç denetim uygulama analizi yapılmıştır. Ayrıca iç denetimin artan öneminin Türkiye'de nasıl algılandığını araştırmak çalışmanın ana amacını oluşturmuştur. Çalışma sonucunda da şu anda risk odaklı iç denetim sisteminin, bazı nedenlerden

dolayı ülkemiz koşullarında optimal ve uygulanabilir olarak gözükmemekte ve geçisin zaman alacağı belirtilmiştir.

6. İŞLETMELERDE KURUMSAL YÖNETİM ANLAYIŞI KAPSAMINDA İÇ DENETİMİN YERİ VE ÖNEMİ ÜZERİNE BİST'TE BİR ARAŞTIRMA

Şeffaflık, açıklık ve hesap verilebilirlik kavramları ile anlatılan kurumsal yönetimin olmazsa olmaz unsurlarından biri güçlü bir iç kontrol sistemidir. Oluşturulması, geliştirilmesi ve doğru yapılandırılması yönetimin sorumluluğunda olan iç kontrol sisteminin etkinliği ve verimliliğini değerlendirme görevi ise iç denetim fonksiyonuna aittir. Bu nedendir ki ülkemizde kurumsal yönetim ilkelerinin gelişmesi paralelinde iç denetime olan ihtiyaç her geçen gün daha da belirginleşmektedir. İç denetimden beklenen faydalar ile kurumsal yönetimin amaçları örtüşmektedir. Kurumsal Yönetim'in ilk şartı olan etkin bir iç denetim fonksiyonu, öncelikle kurum yönetimine ve hissedarlara daha sonra da yatırımcıya en basit anlamda kurumun iç kontrol süreçlerini oluşturmak suretiyle düzgün yönetileceğine ilişkin bir teminattır. İç denetim eylemi örgütün kurumsal süreçlerini değerlemek ve geliştirmek suretiyle katkıda bulunmak zorundadır (Yılcı, 2003: 11). İç denetimin değerinin artırılması yönünde yönetim kurulunun ve üst yönetimin iç denetim departmanına maddi ve manevi yönden destek vermesi gerekmektedir. Yönetim kurulu üyelerinin iç denetimin değerini algılayamadıkları ve yeterli desteği sağlayamadıkları işletmelerde, etkin bir iç denetimden söz etmek imkânsızdır (Ünlü, 2004: 24). Üst yönetimin desteğini almış iç denetimin yönetime üç yararı bulunmaktadır. Bu yararlar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

Kaynak: Unlen, 1998, 65.

Şekil 6: İç Denetimin Yönetime Sağladığı Yararlar

Yukarıda ki bilgilerden hareketle bu çalışmanın amacı; Borsa İstanbul'da işlem gören ülke içerisinde ve çok farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerde bazı bilimsel verilere dayalı olarak ve kurumsal yönetim anlayışı kapsamında, iç denetimin rolünü ortaya koymak ve bu anlayışa etki eden iç denetim uygulamalarının ilgili olduğu unsurları tespit etmektir. Bu ana amaç doğrultusunda alt amaçlar ise; araştırma kapsamında ki işletmelerin iç denetim yapılarının işleyişlerini, uygulamalarını ve mevcut durumlarını belirlemek, eksik oldukları noktaları tespit etmek, bu eksik noktaları gidermek suretiyle kurumsal yönetim üzerindeki etkileri göstererek iç denetimin etkinliğine olan katkısını artırmak için öneriler geliştirmektir. Bu amaçla çalışmanın ana kitlesini BİST-100 endeksine kayıtlı işletmeler oluşturmaktadır. BİST'de işlem gören işletmelerin çok büyük olma özelliklerinden dolayı işletme uygulamaları, başta işletme hissedarları olmak üzere işletme çalışanları, müşterileri, sivil toplum örgütleri, tedarikçiler, araçlar ve bunun gibi işletme faaliyetiyle ilgili ve devletin de içerisinde yer aldığı diğer kişi, grup veya kurumlarca da izlenmektedir. Son derece geniş bir kitleye yönelik sorumluluklar taşıyan bu işletmelerin uygulamaları son derece önem arz etmektedir ve incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenlerle, BİST- 100 endeksinde yer alan işletmeler hedef kitle olarak seçilmiştir. Söz konusu işletmelerin, belirtilen açılardan incelenmesi, kurumsal yönetim anlayışının, iç denetimin rolünü ortaya koyması ve bu anlayışa etki eden iç denetim uygulamalarının ilgili olduğu unsurları belirlemek açısından önem taşımaktadır. Kısacası, örneklem olarak BİST-100' e kayıtlı işletmelerin seçilmesinin nedeni bu işletmelerin kurumsal yönetim uygulamalarını benimsemeleri ve bu doğrultuda denetim komitesi oluşturma ihtimallerinin daha yüksek olduğunun düşünülmesidir.

Araştırmanın BİST'e kayıtlı tüm işletmelerde uygulanmamasının nedeni ise tamamının incelenmesi çok uzun zaman alması ve maliyetinin yüksek olmasından dolayı BİST-100 endeksinde yer alan işletmeler üzerinde yapılmıştır. Bu uygulama çalışmasında veri toplama yöntemi olarak, anket tekniği kullanılmıştır. Anket yönteminin kullanılmasının nedeni ise, niteliksel ve niceliksel veri toplamasında etkinliği çok yüksek bir yöntem olmasıdır. Anket sorularının oluşturulmasında, konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ve özellikle Avrupa İç Denetim Enstitüleri Konfederasyonu'nca (ECHA) Şubat 2005 tarihinde yayınlanmış olan "Avrupa'da İç Denetim" başlıklı konum raporundan faydalanılarak oluşturulmuştur. Raporun amacı; iç denetimde, en iyi uygulamaların neler

olduğu ve kurumların, kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarını gerçekleştirmelerine yardımcı olması için iç denetimden nasıl yararlanabileceklerini ve iç denetçilerin, kurumsal yönetim sürecinin katılımcılarına nasıl değer kattığını açıklamak ve belirlemektir (Avrupa'da İç Denetim, Avrupa İç Denetim Enstitüleri Konfederasyonu (ECIIA) Konum Raporu).

Genel ve iç denetim-kurumsal yönetimle ilgili sorular olmak üzere 2 bölümden oluşan anket formu BİST-100 işletmelerine elektronik posta aracılığıyla gönderilmiştir. Bu şekilde, anketi dolduranlara çok az zaman ve en az maddi külfet verilmiş olmaktadır. Anket formunun bölümlerinde, araştırma katılımcılarına yöneltilen soruların bazıları “*evet*” ve “*hayır*”dan, bazıları likert beşli ölçek sorularından ve diğerleri birbirinden farklı seçeneikli sorulardan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen cevaplar Excel programı yardımı ile bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS istatistikî analiz programı yardımı ile analiz edilmiştir. Anket formu kurumsal yönetim anlayışı ve iç denetim uygulamalarına en yakın kişilere gönderilerek güvenilir ve sağlıklı sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan 100 işletmenin genel müdür yardımcısı, muhasebe müdürü, finans müdürü veya iç denetim birim sorumlularına kendilerine elektronik posta aracılığı ile ulaşılmaya çalışılmıştır. Geri dönüş sağlanamayan işletme yöneticilerine, belirli aralıklarla elektronik postayla hatırlatmalar yapılmıştır. Öte yandan anket cevaplarının ayrıntılı analizine geçmeden önce güvenilirlik yönünden anket sorularının değerlendirilmesi yapılmıştır. Güvenilirlik, ankette yer alan soruların birbirleriyle olan tutarlılığının ve ele alınan sorunu ölçmede homojenliğinin rakam olarak ifade edilmesidir. Güvenilirlik istatistikte çoğunlukla “Cronbach Alfa Katsayısı” ile ölçülmektedir. Katsayı aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir (Akgül ve Çevik, 2003: 435):

0.00 < a < 0.40 İse Ölçek Güvenilir Değil.

0.40 < a < 0.60 İse Ölçek Düşük Güvenilirlikte

0.60 < a < 0.80 İse Ölçek Oldukça Güvenilir

0.80 < a < 1.00 İse Ölçek Yüksek Güvenilirlikte

Tablo 5: Güvenirlik İstatistiği

Cronbach's Alpha	N of Items
0,721	21

Tabloda da gözüktüğü gibi anket cevaplarının SPSS programı yardımıyla yapılan ölçümde Cronbach Alfa Katsayısı 0,721 olarak belirlenmiştir. Bu da anketin “oldukça güvenilir” olduğunu göstermektedir.

6.1. Araştırma Bulguları

Anket uygulaması kapsamında 100 işletmeye elektronik posta yoluyla anket gönderilmiştir ve 60 işletmeden cevap alınmış ancak bu işletmelerden 4 tanesi iç denetimi ve 2 tanesi de kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerini uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu çerçevede, araştırma ile ilgili olarak 54 işletme değerlendirmeye alınmıştır. Ankete katılım oranı yaklaşık % 54 olarak gerçekleşmiştir.

6.1.1. Demografik Özelliklere Ait Bulgular

Araştırmaya katılan kişilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda özetlenmiştir;

Tablo 6: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Kadın	16	30
Erkek	38	70
Toplam	54	100

Araştırmaya katılanların, Tablo 6’da görüldüğü gibi, yaklaşık % 70’si erkek, % 30’u bayandır.

Tablo 7: Ankete Katılan Kişilerin Eğitimine Göre Dağılımı

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Lisans	40	75
Yüksek Lisans	11	20
Doktora	3	5
Toplam	54	100

Hazırlanan anketin, kurumsal yönetim ve iç denetim konuları ile ilgili çalışmaları yürüten veya çalışmaların denetiminden ve gözetiminden sorumlu olan kişilere ulaştırılmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılanların yaklaşık %75’i lisans mezunu olup, bunların %20’i yüksek lisans ve %5’i doktora düzeyinde bir eğitim almışlardır. Araştırma katılımcılarının eğitim düzeyinin yüksek olması katılımcıların işletmede gerçekleştirilen uygulamalara yakınlığı, uygulamaların farkındalığı ve verilen bilgilerin güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Ayrıca kurumsal yönetim ve iç denetim kavramları lisans seviyesinde ki eğitimle birlikte alındığı düşünüldüğünde, ankete cevap verenlerin bu kavramları bildiği ve

buna göre sağlıklı cevap verdiği düşünülebilir. Ayrıca muhasebe ve denetim alanlarında teorik bilgi birikimine sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 8: Ankete Katılan Kişilerin Şirket İçindeki Pozisyonlarına Göre Dağılımı

	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
İç Denetçi	25	45
Genel Müdür veya Yard.	13	25
Yönetim Kurulu Başkanı ve Üyesi	10	20
Denetim Komitesi Üyesi	6	10
Toplam	54	100

Araştırma anketini yanıtlayan kişilerin işletme içindeki pozisyonları incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %45'i iç denetçi, %25'i genel müdür veya yardımcısı, %20'sini yönetim kurulu başkanı veya üyesi, %10'u hem yönetim kurulu hem de denetim komitesi üyesi olduğu görülmektedir. İç denetimin ve kurumsal yönetim ilişkisinin en objektif değerlendirebilecek kişi yönetim kurulu ve iç denetçileridir. Araştırmanın güvenilirliği bakımından katılımcıların işletme içindeki pozisyonu büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan anketi yönetim kurulu üyesi ve iç denetçilerin cevaplaması güvenilirlik açısından önemlidir. Ayrıca iç denetim yöneticisinin bağımsızlığı esastır. Bu çerçevede iç denetim yöneticisinin kurum içerisinde, iç denetim faaliyetinin sorumluluklarını yerine getirmesine imkân sağlayan bir yönetim kademesine bağlı olması gerekmektedir. Bundan dolayı iç denetim faaliyetinin bağımsızlığını garanti etmek amacıyla, iç denetim birimi idari açıdan kurumun üst düzeyin bir kişiye bağlı olması gerektiği de unutulmamalıdır.

Tablo 9: Ankete Katılan İşletmelerin Sektörel Dağılımı

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Sınai	24	45
Mali	8	15
Hizmet	16	30
Teknoloji	6	10
Toplam	54	100

Bu çalışmadaki sektör ayrımında, genel olarak yapılan sınıflandırma esas alınmıştır. Araştırmaya katılan işletmelerin yaklaşık % 45'i sınai, % 15'i mali , % 30'u hizmet ve geriye kalan işletmelerde teknoloji sektöründe faaliyet gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 10: Ankete Katılan İşletmelerin Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
5-10	2	5
11-15	5	8
16-19	7	12
20 – Daha Uzun Süre	40	75
Toplam	54	100

Ankete katılan işletmelerin faaliyet süreleri ise yaklaşık olarak %75'i yirmi yılı aşkın süredir faaliyet gösterdiği, %20'si ise yirmi yıldan daha az süre faaliyet gösterdiği görülmüştür. Uzun süredir faaliyette bulunmak genel olarak kurumsallaşmanın bir göstergesidir. Kurumsallaşan işletmeler genelde organize olmuştur. Diğer bir ifadeyle anket kapsamındaki işletmelerin kurumsallaşmanın bir göstergesi olarak yönetmelikleri, kuralları, prosedürleri vs. önceden belirlenmiş ve yazıya dökülmüştür diyebiliriz. Dolayısıyla bu işletmelerde denetim mekanizmaları gereği gibi yerine getirildiği de söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, faaliyet süresi ile kurumsallaşma ve iç denetim uygulanma düzeyi arasında bir ilişki olduğu düşünülebilir.

6.1.2. İşletmelerde Kurumsal Yönetim ve İç Denetim Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

BİST-100 kapsamında ki işletmeleri üzerine yapılan anket çalışmasından elde edilen kurumsal yönetim ve iç denetim arasındaki ilişkiyle ilgili verilere aşağıdaki tablolarda verilmiştir;

Tablo 11: İşletmelerin İç Denetimi Uygulama Durumu

İşletmenizde İç Denetim Uygulanıyor mu?	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Evet	38	70
Kısmen	8	15
Hayır	8	15
Toplam	54	100

Araştırmaya katılan işletmelerin yaklaşık % 70'i iç denetimin uygulandığı, %15'i uygulanmadığı ve %15'i ise kısmen uygulandığını belirtmiştir. Günümüz işletmeler tarafından iç denetimin önemi ve gerekliliği gün geçtikçe artmaktadır. Ankete cevap veren işletmelerin büyük çoğunluğunda iç denetimin uygulandığı görülmektedir. Diğer taraftan iç denetimin ciddi bir oranda da uygulanmadığı belirlenmiştir. İç denetimin uygulanmadığı işletmelerde zaten kurumsal yönetimden söz etmek çok

zordur. Yani tam anlamıyla kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmadığı söylenebilir. Ayrıca bu soruya hayır veya kısmen cevap verilen işletmelerde de, iç denetim, ayrı bir departman olmadan kendiliğinden veya başka bir departman bağlı veya belirli bir personelle yürütüldüğü anlaşılabilir.

Tablo 12: İşletmelerin İç Denetime Verdiği Önemin Durumu

İşletmemizde İç Denetime Yeterince Önem Verilmektedir.	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	44	80
Katılıyorum	5	10
Kararsızım	5	10
Toplam	54	100

Faaliyet konusu gözetilmeksizin, araştırmaya katılan 54 işletme, iç denetimin gerekliliği ve iç denetimin önemi konusunda % 80' i kesinlikle katılıyorum, % 10' u katılıyorum, %10'u ise kararsızım şeklinde cevap vermiştir. Yine anket kapsamındaki işletmelerin büyük bir çoğunluğu iç denetimin önemli olduğunun farkında. Özellikle ankete katılanların çoğu üst yönetici olduğu da düşünüldüğünde iç denetime önem verildiğini gösteriyor. Ayrıca bu durum, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte, işletmelerin yönetim anlayışlarındaki değişmelerin ve iç denetim birimlerinin gerekliliğine duyulan ihtiyacın artmasının bir sonucu olduğu düşünülebilir. Ayrıca, işletmelerin faaliyetlerinin hızlı bir şekilde büyümesiyle mali işlemler üzerinde hâkimiyetin sağlanabilmesi için iç denetim birimlerine olan gereksinim gün geçtikçe artmaktadır. Ancak Tablo'11'deki sonuçlardan hareketle araştırma kapsamındaki (%30 oranında) işletmelerde iç denetimin uygulanmaması, işletmelerde iç denetimin faydasının yanında fazladan bir maliyet olarak görüldüğünü de bir göstergesi olabilir.

Tablo 13: İşletmelerde Kurumsal Yönetimin Gerekliliği

İşletmemizde kurumsal yönetim anlayışı ve ilkeleri gereklidir ve faydalıdır.	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	27	50
Katılıyorum	14	25
Kararsızım	9	15
Katılmıyorum	2	5
Kesinlikle Katılmıyorum	2	5
Toplam	54	100

Kurumsal yönetim, işletmelerin her türlü faaliyetlerinin, taraflara karşı sorumluluklarının bilincinde olarak, işletmenin değerini ve verimliliğini arttıran, ortaklarına, hissedarlarına ve çalışanlarına karşı önceden planladığı hedefleri tutturarak, bunu yaparken söz konusu taraflarla yasalara uygun, etik değerler çerçevesinde çalışmalarda bulunan bir sistemdir. Bu göre araştırmaya katılan işletmelerin yaklaşık % 60'ı kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin uygulanması gerekliliğine, “kesinlikle katılıyorum”, %30'u katılıyorum, %10'u ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. İç denetim gibi kurumsal yönetim ilkelerinin gerekliliğini düşünen işletmelerin sayısı yüksektir. Yani edilen bu oranlar, kurumsal yönetim anlayışı ve uygulamalarından işletmelerin haberdar olduğu ve işletmelerce uygulama çabaları içerisinde olduğunu göstermektedir. Ancak kurumsal yönetimin gerekli olmadığını düşünen işletmelerin sayısı da az değildir.

Tablo 14: İşletmeler de Kurumsal Yönetiminin Sorumluluğu

İşletmeniz de kurumsal yönetimden kim/ler sorumludur.	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Yönetim Kuruluna	24	45
Genel Müdür ve Yard.	18	35
Müdür veya Yard.	9	15
Diğer kişi/lere	3	5
Toplam	54	100

Katılımcı işletmelerde kurumsal yönetim konusunda temel sorumluluk yaklaşık olarak % 45 oranında yönetim kuruluna, %35 oranında genel müdür ve yard., % 20 oranında müdür ve yard., ve % 20 oranında ise diğer bazı departmanlara ait olduğu belirlenmiştir. İşletmelerde kurumsal yönetimin üst yöneticilerin sorumluluğunda olması, işletmelerin kurumsal yönetime önem verdiğinin en önemli göstergesidir.

Tablo 15: İşletmeler de Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Beyanı

İşletmemizde Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Beyanı bulunmaktadır	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Evet	44	80
Kısmen	2	5
Hayır	8	15
Toplam	54	100

Tablo 15'e göre ankete katılan işletmelerin çoğunluğunda, "Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Beyanı" olduğu görülmüştür. Bu oranlar, daha önceki anket sorularında kurumsal yönetime önem verildiğinin ve uygulandığının sonucunu doğrular niteliktedir. Çünkü kurumsal yönetime uyum beyanı, kurumsal yönetim ilkelerini belirleyen veya oluşturan yazı belgedir. Ayrıca hisse senetleri BİST'te işlem gören işletmelerden kurumsal yönetim uyum beyanını, birçok işletme açıklamış bulunmakta, ancak uyum derecesini kamuya açıklayanların sayısı ise oldukça azdır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, kurumsal yönetim uyum derecelendirmesi, ülkemiz için çok yeni, ancak gelişmeye açık bir kavramdır.

Tablo 16: İşletmeler de Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanması

İşletmenizde Kurumsal Yönetim Uygulanmaktadır	Kurumsal İlkeleri	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum		33	60
Katılıyorum		11	20
Kararsızım		5	10
Katılmıyorum		5	10
Toplam		54	100

'Kurumsal yönetim anlayışı ve ilkeleri (SPK ve OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, BİST düzenlemeleri (şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik, sorumluluk) işletmelerce uygulanmaktadır' görüşüne katılımcıların %60'ı kesinlikle katılıyorum, %20'si katılıyorum, %10'u kararsızım ve geriye kalanlar da katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması tablo 15'deki kurumsal yönetim uyum beyanının yazıda kalmadığını fiili olarak işlediğini gösteriyor.

Kurumsal yönetimin etkin bir şekilde uygulanması hem bu yönetim anlayışı ile yönetilen işletmeler hem de doğrudan ve/ veya dolaylı bir ilişki içerisinde olan tüm menfaat sahipleri açısından yararlı sonuçlar ortaya çıkarır. Başka bir ifadeyle, kurumsal yönetimin, bu ilkeleri uygulayan işletmeye, hissedarlara, çalışanlara, müşterilere, kurumsal yatırımcılara, tüm topluma ve devlete sağlayacağı yararlar bulunmaktadır. Aynı şekilde TÜSİAD 2000 yılında, Türkçeye çevirerek, "Kurumsal Yönetim İlkeleri" adı altında kitap olarak yayınlamıştır. SPK' da bu ilkeleri 2003'de web sitesinden Türkçe ve İngilizce olarak yayınlamış ve bu ilkelerin

uygulanmasının Türk sermaye piyasalarına, işletmelerine ve tasarruf sahiplerine önemli katkılar sağlayacağını duyurmuştur.

Tablo 17: İşletmeler de Kurumsal Yönetim ve İç Denetim İlişkisi

İşletmemizde iç denetim uygulamaları kurumsal yönetim ilkelerinin merkezinde yer almaktadır.	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	31	55
Katılıyorum	13	25
Kararsızım	5	10
Katılmıyorum	5	10
Toplam	54	100

‘İç denetim, kurumsal yönetim uygulamalarının merkezinde yer almaktadır’ görüşüne ankete katılanların % 55’i kesinlikle katılıyorum, % 25’i katılıyorum, % 10’u kararsızım ve % 10’u katılmıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle, anket kapsamındaki işletmelerin değişen piyasa şartlarına paralel olarak iç denetim faaliyetlerini de değiştirdikleri anlaşılmaktadır. Çünkü günümüzde kurumsal yönetim ilkeleri, iç denetim faaliyetleri konusunda bir yenilik ve değişiklik getirmektedir. İç denetim uygulamaları kurumsal yönetim ilkelerinin merkezinde yer alması bu iki kavramın birlikte yürütüldüğünün göstergesidir. Ayrıca iç denetim faaliyeti, kurumsal yönetim konusunda objektif güvence sağlayarak, yönetim sistemlerinin etkin çalışmasına yönelik faaliyetleri sürdürür. İç denetim, bu alanlarda gelişmeler sağlayarak, yönetime önerilerde bulunur. Bu nedenle iç denetçiler, kurumsal yönetim anlayışının temel mekanizmaları olan yönetim kurulu ve üst yönetim için en önemli bağımsız kontrol ve denge araçlarından bir tanesidir.

Tablo 18: İşletmeler de Kurumsal Yönetim ve İç Denetim Yeterliliği ve Etkinliği

İşletmemizde iç denetim, Kurumsal Yönetim İlkelerinin güvencesidir.	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	27	50
Katılıyorum	22	40
Katılmıyorum	5	10
Toplam	54	100

‘İç denetim, işletmenin kurumsal yönetim sisteminin yeterliliğini ve etkinliğini değerlendirerek yönetime güvence vermektedir’ görüşüne katılımcıların yaklaşık % 50’si kesinlikle katılıyorum, % 40’ı katılıyorum ve %10’u ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. bu görüşe katılım da

epeyce yüksek olduğu görülmektedir. Buradan hareketle hızlı bir şekilde kamu ve özel her türlü kurum ve kuruluşlarda önemi daha da iyi anlaşılan iç denetim, gelecekte teknolojik gelişmelerin sağlayacağı yeni olanakların yardımı ile iyi kurumsal yönetimin en sağlam güvencesi olacaktır. Özet olarak iç denetimin, kurumsal yönetimden sorumlu olanlara, değer katabileceği, iki tip katkısı vardır: güvence ve danışmanlık. Güvence hizmeti konusunda, bir mesleki iç denetim faaliyeti, iyi Kurumsal Yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol sağlamak amacına yönelik süreçlerin etkinliği ve amaca uygunluğu konusunda objektif bir güvence sağlayarak yönetim güvencesini destekler. Yaptığı çalışmanın bir parçası olarak, böyle bir faaliyet, bu alanlardaki gelişmeler konusunda önerilerde bulunur, bu gelişmelere imkân sağlar ve danışmanlık hizmetleri verir (Kurnaz, 2006: 178).

Ayrıca kurumsal yönetim sisteminin kurulması aşamasında, iç denetim faaliyetlerinden yararlanılması, hata, hile ve suiistimalleri önleyeceğinden tüm çıkar sahipleri arasında dengenin kurulması açısından da güvence sağlayacaktır.

Tablo 19: İşletmeler de Kurumsal Yönetim ve İç Denetim İlişkisi

İç denetim, kurumsal yönetim sürecinin diğer katılımcıları arasında iş birliğini sağlamalıdır.	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	22	40
Katılıyorum	22	40
Katılmıyorum	10	20
Toplam	54	100

‘İç denetimin, kurumsal yönetim sürecinin diğer katılımcıları (yönetim kurulu, denetim komitesi ve dış denetim) arasında iş birliğini sağlamaktadır’ ifadesine ankete katılanların %40’ı kesinlikle katılıyorum, %40’ı katılıyorum ve % 20’si ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bilindiği gibi kurumsal yönetim mekanizmalarından bir tanesi olan denetim komiteleri de iç ve dış denetçilerin aralarındaki işbirliğini mümkün olduğunca etkili ve verimli kılmak için iç ve dış denetçiler arasında görüş alış verişini ve iş birliğini teşvik edici rol oynamaktadır. İç ve dış denetçiler arasındaki iş birliğinin amacı ilgili bütün tarafların katkılarını daha verimli ve etkili hale getirerek denetimin optimize edilmesidir. Bu işbirliği, denetim komitesi ile iç ve dış denetçi arasında düzenli aralıklarla toplantılar yapılmasına dayanabilir (Basel, 2000: 109).

Tablo 20: İşletmeler de Kurumsal Yönetim ve İç Denetim İlişkisi

İşletmemizde; iç denetimin, kurumsal yönetimin sisteminin entegral (bütünleştirici) bir parçasıdır	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	33	60
Katılıyorum	16	30
Katılmıyorum	5	10
Toplam	54	100

‘İç denetimin, kurumsal yönetim sisteminin entegral (bütünleştirici) bir parçasıdır’ görüşüne ankete katılanların % 60’ı kesinlikle katılıyorum, % 30’u katılıyorum, %10’u ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. İç denetimin, kurumsal yönetim sisteminin entegral (bütünleştirici) bir parçası olması, işletmelerde kurumsal yönetim anlayışı uygulamalarının artmasına neden olmaktadır. Ayrıca kurumsal yönetim anlayışı il, iç denetçilerin rol ve sorumlulukları artar, iç denetim elemanlarının yetkinliğine daha çok önem verilir. Yetkin iç denetçi; teknik yetkinlik, eğitim, uyum sağlama, anlama, inisiyatif kullanma, bağımsızlık, objektiflik ve sorumluluk kalitesini bütünleştirir.

Tablo 21: İşletmeler de Kurumsal Yönetim ve İç Denetim İlişkisi

İşletmemizde; ‘iç denetim, kurumsal yönetimin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla yönelik oluşturulan sistemli bir yaklaşımdır	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	30	55
Katılıyorum	13	25
Katılmıyorum	11	20
Toplam	54	100

‘İç denetim, kurumsal yönetimin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla yönelik oluşturulan sistemli bir yaklaşımdır’ görüşüne katılımcıların %55’i kesinlikle katılıyorum, 25’i katılıyorum ve % 20’si katılmıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tablo 21’ e verilen olumlu cevapların oranı yüksek olması günümüz iç denetim anlayışı için önemli bir gelişmedir. Bu sonuçlara paralel olarak 2003 yılında “iç denetim, bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacıyla güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca iç denetimin amacı, “kurumun risk yönetimi, kontrol ve yönetim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurumun amaçlarına

ulaşmasına yardımcı olmak” şeklinde ifade edilmiştir. Bu tanımla birlikte iç denetim faaliyeti risk yönetimi ve kurumsal yönetim faaliyetlerini, bu faaliyetlerin sorumluluklarını üstlenmeksizin, görev alanına almıştır. Sarbanes-Oxley yasası ile paralel olarak iç denetim standartlarında da yer aldığı şekliyle risk yönetimi ve finansal raporlamanın sorumluluğu üst yönetime aittir (Pehlivanlı, 2008, 26).

Tablo 22: İşletmeler de Kurumsal Yönetim ve İç Denetim İlişkisi

İç denetim ve kurumsal yönetim birlikte işletmelerde etkili bir kurumsal performansı sağlamalıdır.	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	24	45
Katılıyorum	18	35
Kararsızım	6	10
Katılmıyorum	6	10
Toplam	54	100

‘İç denetim, işletmelerde etkili bir kurumsal performansın gerçekleşmesini sağlamaktadır’ ifadesine katılımcıların % 45’i kesinlikle katılıyorum, % 35’i katılıyorum, %10’u kararsızım ve %10’u katılmıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tablo 22’ye olumlu cevap verilmesi önemli durumdur. Çünkü bilindiği gibi kurumsal yönetim; iç denetim faaliyeti, aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesi amacıyla yönetim sürecinin iyileştirilmesi için gerekli tavsiyelerde bulunmalı ve tavsiyeleri değerlendirmelidir. Kurum içinde gerekli etik ve diğer değerlerin geliştirilmesi, etkili bir kurumsal performans yönetimi ve hesap verebilirlik, risk ve kontrol bilgilerinin kurumun gerekli alanlarına etkili bir şekilde iletilmesi, yönetim kurulunun, denetim kurulunun, iç ve dış denetçilerin ve üst yönetimin faaliyetleri arasında eşgüdüm sağlamak ve bunlar arasında gerekli bilgilerin etkili bir şekilde iletimini sağlamalıdır. (<http://www.tide.org.tr/faaliyetler5.html>, Erişim Tarihi: 03.06.2013)

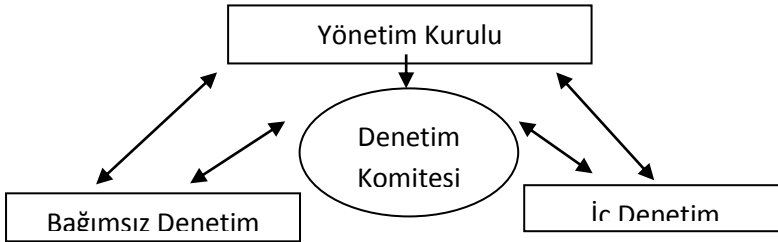
Tablo 23: İşletmeler de Kurumsal Yönetim ve İç Denetim İlişkisi

İşletmemizde; Kurumsal yönetim anlayışının işletmede oluşması, değerinin artırılması ve kalitesinin sürdürülebilmesi için iç denetimin daha işlevsellik kazanmalıdır.	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kesinlikle Katılıyorum	25	45
Katılıyorum	19	35
Katılmıyorum	10	20
Toplam	54	100

Kurumsal yönetim anlayışının işletmede oluşması, değerinin artırılması ve kalitesinin sürdürülebilmesi için iç denetimin kurumsal yönetim anlayışına işlevsellik kazandırılmalıdır' görüşüne ankete katılan işletmelerin % 45'i kesinlikle katılıyorum, %35'i katılıyorum, %20'si katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Ayrıca işletmelerin en iyi kurumsal yönetim uygulamalarını gerçekleştirebilmeleri için iç denetim yöneticisi, iç denetim faaliyetinin etkinlik ve verimliliğini, hem iç değerlendirmelerle ve hem de uygun dış değerlendirme kuruluşlarının yapacağı değerlendirmeleri izleyerek, iç denetim faaliyetinin bütün yönlerine yönelik bir kalite güvencesi geliştirmeli ve uygulamalıdır. Bu faaliyetlerin artırılması, işletmelerde kurumsal yönetim anlayışı uygulamalarına yönelik etkin iç denetim uygulamalarını güçlendireceği düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kurumsal yönetim anlayışı, işletmelerin daha adil, şeffaf, hesap verebilir ve sorumluluk sahibi bir yönetime sahip olmasını sağlayacak ve bu etki ile yasal mevzuatlara uyumunu teşvik edecektir. İşletmeler açısından en önemli etkileri ise, kaynaklarının daha verimli ve etkin bir şekilde korunması ile piyasalara daha çok güven tesis ederek daha çok yatırımı kendisine çekip, finansman ihtiyaçlarını daha kolay karşılayabilmeleridir. İşletmelerin sağladığı güvendedeki artış ile birlikte, ülkedeki ekonomik sistem ve sermaye piyasaları da daha çok güvene sahip olacak ve gelişimine katkı sağlanacaktır. İç denetim ise, yönetim kurulu ve üst yönetim için güvence ve danışmanlık sağlayan, denetim komitesi için sorumluluklarını yerine getirmede ihtiyaç duyduğu ve destek aldığı, bağımsız denetçi için görevini yerine getirirken sinerji oluşturduğu, yasal düzenleyici kurumlar için ise güven veren bir unsurdur. Kurumsal yönetim anlayışında iç denetim; organizasyonun katma değerini artırmak ve operasyonel verimliliği geliştirmek amacıyla yapılan bağımsız, tarafsız güvence ve danışmanlık hizmetlerini içeren çalışmalar bütünüdür (Academ, 2003: 2).

Kaynak: Eşkazan, 2005: 34.

Şekil 7: Denetim Komitesinin, Yönetim Kurulu, Bağımsız ve İç Denetim ile İlişkisi

Son yıllarda yaşanan işletme skandalları ile birlikte denetim şirketlerine olan güven sarsılmış, işletmelerdeki iç denetim faaliyetlerine verilen önem artırılmıştır. Tüm paydaşların hak ve çıkarlarının korunduğu bir güvence ortamı oluşturmak amacını güden kurumsal yönetim anlayışı, bu güvencenin teminatı olarak da iç denetimi görmektedir. Bu sebeple tüm kurumsal yönetim düzenlemelerine baktığımızda, iç denetimlerin işletme faaliyetleri üzerindeki etkinliğinin artırıldığını ve iç denetçilere yeni rol ve sorumlulukların yüklendiğini görmekteyiz.

Diğer yandan bu çalışma sonuçlarından anlaşılacağı üzere iç denetim, katılımcı işletmelerde sağlam kurumsal yönetim anlayışı uygulamalarının hayata geçirilmesinde etkin bir rol oynadığı görülmüştür. İç denetim sistemi, özellikle risk yönetimi, güvenilir bilgi sunumu, etik anlayış ve sosyal sorumluluk ile ilgili değerler ve işletmeye iletişim ve güvence hizmetlerinin sağlanması ile gerçekleştirilen faaliyetlerde etkinliğin ve önerilen uygulamalarda belirleyiciliğin sağlanması ile birlikte kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin hayata geçirilmesinde etkin rol almaktadır.

Öte yandan araştırma sonuçlarından hareketle henüz tam anlamıyla kurumsal yönetim anlayışı uygulamalarını destekleyen iç denetim sistemine yönelik bir kalite değerlendirmesi faaliyeti uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca çalışma sonuçlarında anlaşılmaktadır ki; iç denetim birimleri, işletmelerde farklı bölümler bünyesinde yürütülmekte olduğundan, uygun üst birim kapsamında faaliyet gösterememesi işletmelerde kurumsal yönetim anlayışına iç denetim faaliyetinin ilgili bir üst birim kapsamında yön verememesine neden olmaktadır. Çalışmanın diğer sonuçlarını ise aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- a. Ankete katılan işletmelerin çoğunda iç denetimin gerekli ve önemli olduğu düşüncesindedir.
- b. İşletmelerin çoğunluğu, iç denetim faaliyetini bünyelerinde kurmuş oldukları bir iç denetim departmanı yoluyla gerçekleştirdikleri anlaşılmıştır.
- c. Katılımcıların çoğunluğu işletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin uygulanması gerektiğini düşünmektedirler.
- d. Katılımcı işletmelerde kurumsal yönetim konusunda temel sorumluluk çoğunlukla yönetim kuruluna, genel müdür ve yardımcısına ait olduğu belirlenmiştir.
- e. Katılımcı işletmelerin çoğunluğunda, iç denetim, kurumsal yönetim uygulamalarının merkezinde yer aldığı belirlenmiştir.

- f. İşletmelerin tamamına yakını 'iç denetimin, işletmeye kurumsal yönetim sisteminin yeterliliğini ve etkinliğini değerlendirerek yönetime güvence verdiği'ne inanmaktadırlar.

İşletmeler faaliyetlerinde başarılı bir performans sergileyebilmeleri açısından, kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerini benimsemeli, ilkeleri bir yaptırım olarak görmemelidirler. Şirket bünyesinde etkin iç denetim uygulamaları ile kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin anlaşılması ve uygulanmasına yönelik çabalar içerisinde olunmalıdır. İç denetim uygulamaları, kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin organizasyon içerisinde, sürekli diri ve aktif kalmasını sağlayarak, anlayışın ve ilkelerin işletmeye uygulanmasına işlerlik sağlamakta, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Yapılan analiz sonuçlarından da anlaşılacağı üzere genel olarak sağlam kurumsal yönetim uygulamalarının temel başarı faktörlerinden bir tanesi, işletmelerde etkin iç denetim uygulamalarının varlığıdır.

Bu çalışmada aktarılan yorumlar, "kesin doğrular" olarak değil, izleyen araştırmalarla tekrar tekrar sınanması gereken "açıklama önerileri" olarak algılamak gerekmektedir. Bununla birlikte çalışmanın, kurumsal yönetim anlayışı kapsamında iç denetimin rollerine ve bu anlayışa etki eden iç denetim uygulamalarının ilgili olduğu unsurların, gelecekte yapılacak araştırmalara kaynak olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırma, BİST bünyesinde işlem gören tüm işletmelere yönelik olarak gerçekleştirilebileceği gibi, izleyen çalışmalarda kapsamı daha da genişletilerek, tüm halka açık işletmelere ve aile işletmelerine yönelik olarak da gerçekleştirilebilir. Özellikle, BİST bünyesinde yapılan bir araştırmanın, Sermaye Piyasası Kurulu ve BİST aracılığı ile elde edilecek veriler sayesinde, daha sağlıklı sonuçlara ulaşılacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abdioğlu, Hasan (2007). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı Kapsamında İç Denetimin Rolü ve İMKB-100 Örneği, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Active Academ (2003) Ar-Me. Sürdürülebilir Kurumsal Yönetimin Şartı “Etkinlik”, Activeline Dergisi.

Akgül Aziz ve Çevik Osman (2003), İstatistiksel Analiz Teknikleri, Emek Ofset, Ankara.

Aktan, Coşkun Can, (2006) Kurumsal Şirket Yönetimi, SPK Yayınları, Ankara.

Ali Rıza Eşkazan (2005), “Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında İç Denetim”, İç Denetim Dergisi.

Alp, Ali, Sayar, Zafer (2008) Son Düzenleme ve Gelişmeler Kapsamında Bağımsız Denetim ve Muhasebe – Denetim Mesleğinin Rolü: Sermaye Piyasaları Açısından Bir Değerlendirme, İktisat İşletme Finans Dergisi.

Anup Agrawal, Sahiba Chadha (2003), Enron, SPK Meslek Personeli Derneği Dergisi, Sayı: 9.

Aslan Savaş Demircan (2007), “Sarbanes-Oxley (2002) Yasası ve Bağımsız Denetim Teknikleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mart.

Aşçıgil, Semra (2003). “Kurumsal Şirket Yönetimi Alanında Kavramsal Çerçeve ve Eğilimler, Dünyadaki Gelişmeler”, Kurumsal Şirket Yönetimi (Corporate Governance) Konferansı, TCMB.

Avrupa’da İç Denetim, Avrupa İç Denetim Enstitüleri Konfederasyonu (ECIIA) Konum Raporu(2005),[http://www.tide.org.tr/tideweb/resimler/upload/Documents/ECIIA_KonumRaporu_Subat2005%20\(2\).pdf](http://www.tide.org.tr/tideweb/resimler/upload/Documents/ECIIA_KonumRaporu_Subat2005%20(2).pdf), Erişim Tarihi: 10.06.2012.

Aylin Arsoy Poroy, (2008) “Kurumsal Şeffaflık ve Muhasebe Standartları”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C: X, S: 11.

Bankalarda Kurumsal Yönetim (1999), Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu, Eylül.

Banks, Erik (2004) Corporate Governance Financial Responsibility, Controls And Ethics, Palgrave Macmillan New York, Ny.

Basel Komite (2000) Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler İle İlişkisi”, Bankacılar Dergisi, Sayı: 34, 2000, S. 109.

Bekçioğlu, Selim ve Güngör Ak, (2005), Bihder “İyi Yönetişim”, IV. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara 13-14 Mayıs.

Burak Ünlü (2004), “Kurumlarda İç Denetim Değerinin Artırılması”, İç Denetim Dergisi.

Cansızlar, Doğan (2005), “Kurumsal Yönetim Derneği Tarafından Düzenlenen “Kurumsal Yönetim Konferansı” Açılış Konuşması, Koç Üniversitesi, İstanbul, 7 Kasım 2003, [Http://Spk.gov.tr](http://Spk.gov.tr), 10.10.2005.

DAĞLI, M. Kubilay (2000), “Aracı Kurumlarda İç Kontrol Sisteminin Önemi ve İç Kontrol Sisteminin Etkinleştirilmesi”, Sermaye Piyasası Kurulu, Yeterlilik Etüdü, Yayın No: 145, Cilt: 1, Ankara.

Demirbaş, Mahmut (2005), İç Kontrol Ve İç Denetim Faaliyetlerinin Kapsamında Meydana Gelen Değişimler, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 4 Sayı: 7 Bahar.

Dinç E., Abdioğlu H. (2009), İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB- 100 İşletmeleri Üzerine Bir Ampirik Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 12, Sayı 21, Haziran.

DOĞU, Murat (2003). “Kurumsal Yönetim Düzenlemeleri”, Sermaye Piyasası Kurulu Meslek Personeli Derneği Dergisi, Sayı: 8., <http://www.spk-mpd.org/dergi08.doc>, Erişim Tarihi: 17.12.2012

Active Academ (2006), Bankalarda Kurumsal Yönetim Kapsamında Denetim Komiteleri ve Türkiye açısından bir değerlendirme. <http://www.makalem.com/Browse/Result.asp?nnumber=46&sResultType> (Erişim tarihi: 20.11.2013).

Eliuz, Ayşenur, (2007), Kurumsal Yönetim Çerçevesinde Etkin Bir İç Denetim İçin Denetim Komitesinin Rolü ve İMKB-100 Şirketleri Üzerine Bir Araştırma, T. C. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Eser, Serdar (2005) “Kurumsal Yönetim Derecelendirilmesi Ve Kurumsal Yönetim Endeksi”, IX Ulusal İç Denetim Konferansı: Türkiye’de İç Denetimin Yol Haritası, 16.09.2005, İstanbul Türkiye İç Denetim Enstitüsü Derneği (Tide), Cd Kaydı.

Governance And Credit Ratings, International Journal of Disclosure and Governance.

Gürbüz, A. Osman (2005) Kurumsal Yönetim: Ülkemizdeki Düzeyine İlişkin Değerlendirmeler, 7. Muhasebe Denetim Sempozyumu, 20-24 Nisan 2005, Antalya, [Http:// www.ismmmo.org.tr](http://www.ismmmo.org.tr), 10.06.2005.

Hayrettin Usul, İsmet Titiz, Burcu A. Ateş, İç Kontrol Sisteminin Kurumsal Yönetimin Oluşumundaki Etkinliği: Marmara Bölgesi Belediye İşletmelerine Yönelik Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 49 Ocak 2011, s. 48-54.

<http://www.canaktan.org/yonetim/kurumsal-yonetim/onemi.htm>, 10.12.2010

<http://www.nfcgindia.org/libraryint.htm>, Erişim Tarihi: 03.02.2012.

<http://www.spk-mpd.org/dergi08.doc>, Erişim Tarihi: 17.12.2012.

<http://www.tide.org.tr/faaliyetler5.html>, Erişim Tarihi: 03.06.2013.

Kula, Veysel, (2006) Kurumsal Yönetim Hissedarların Korunması Uygulamaları ve Türkiye Örneği, Papatya Yayıncılık.

Kurnaz, Niyazi (2006) “Kurumsal Yönetim Ekseninde Risk Odaklı İç Denetim: Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi İşletmesinde Risk Odaklı İç Denetim Uygulama Analizi, T. C. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Küpçü, Hande (2011), İç Denetim ve Kurumsal Yönetim, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Mohamed A. Elbannan, Quality of Internal Control Over Financial Reporting, Corporate

Müjdat Ünlen (1998) “İç Denetleyicinin Sorumlulukları ve İç Denetim Düzeylerine Dayalı Raporlama Türleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1.

ÖZBEK, Çetin (2003). “İç Denetimde Yeni Uygulamalar”, VII Türkiye İç Denetim Konferansı: Denetimin Değişen Dünyası, İstanbul, Türkiye İç Denetim Enstitüsü Derneği (TİDE).

ÖZEREN, Baran (2000). İç Denetim, Standartları ve Mesleğin Yeni Açılımları, Sayıştay Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi. <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayin2.asp?id=67>, Erişim Tarihi: 17.03.2012.

Pehlivanlı, Davut (2008), Kurumsal Risk Yönetimi Temelli İç Denetim ve Türkiye Uygulamaları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Pehlivanlı, Davut (2008), Kurumsal Risk Yönetim Temelli İç Denetim ve Türkiye Uygulamaları, T.C. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kocaeli.

Public Law (2002), “Sarbanes Oxley Act of 2002”, Public Law 107-204, July 30.

Robert Bushman, Abbie J. Smith, (2003) “Transparency, Financial Accounting Information And Corporate Governance”, Economic Policy Review, Vol: 9, Issue: 1, Ap.

ROBERTS, D. (2004), “American Companies Move to the Top of Corporate Governance List”, Financial Times.

Sezgin, Cüneyt (2002), “Dünya Ve Türkiye’de Yönetişim”, İç Denetim Dergisi, Sayı: 3, Bahar.

SPK (2003), Kurumsal Yönetim İlkeleri, Ankara, <http://www.spk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 10.10.2012.

Şehirli K., (1999) SPK Denetleme Dairesi, “Kurumsal Yönetim”, Araştırma Raporu, Sayı: XIV-4/55-3.

TAO Ping, Li Wen-hua, Research On Reciprocal Relationships Between Corporate Governance And Internal Control, China-USA Business Review, ISSN1537-1514, May 2007, Volume 6, No.5 (Serial No.47), USA, s. 1-9.

The Institute of Internal Auditors Research Foundation (IIARF) (2003), Uluslararası İç Denetim Enstitüsü, International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing, The Institute of Internal Auditors, USA.

TİDE, (2004), Kurum Çapında Risk Yönetiminde İç Denetimin Rolü” TİDE İç Denetim Dergisi, Sonbahar Sayı: 9.

Topçu, Nihayet (2006), Kurumsal Yönetim İlkeleri Ve Borsaya Kote (İMKB 100) Şirketler Üzerinde Bir Uygulama, T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

TUNA, K. (2005), “Bankacılık Kanununda Kurumsal Yönetim”, [http://bsy.marmara.edu.tr/ TR/konferanslar/2005/2005tebligleri/9.doc](http://bsy.marmara.edu.tr/TR/konferanslar/2005/2005tebligleri/9.doc), Erişim Tarihi: 01.05.2012. <http://borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/kurumsal-yonetim-endeksi>, erişim tarihi: 27.12.2013).

TÜSİAD (2002), Kurumsal Yönetim En iyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi, TS/ŞİR/02-192/2002, s.3, <http://www.tusiad.org/02.htm>, Erişim Tarihi: 10.09.2013.

Ulusoy, Gündüz (2004) “Günümüz Türkiye Ekonomisinde Endüstri Mühendisliğinin Yeri”, TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi Sunumu.

UYAR, Süleyman (2003), İç Denetim Alanında Ortaya Çıkan Yeni Yaklaşımlar Çerçevesinde İç Denetçilerin Değişen Rolü, Mali Çözüm Dergisi, İSMMMO Yayını, Yıl: 13, Yayın No: 63.

Uzun, A. Kamil (2008) İşletmelerde İç Denetim Faaliyetlerinin Rolü Ve Katma Değeri, Deloitte İç Denetim Makaleleri, <Http://www.denetimnet.Net/Pages.aspx?PgId=389>, (Erişim: Tarihi: 03.08.2008).

Uzun, Ali Kamil (2006) Kurumsal Yönetim ve İç Denetimin Etkinliğinde Başarı Faktörleri, Deloitte, Mayıs.

Varış, Meral ve Diğ (2001) “Sermaye Piyasalarında Kurumsal Yönetim İlkeleri”, İMKB Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 19, İstanbul.

Varış, Meral ve diğ. (2001), “Sermaye Piyasalarında Kurumsal Yönetim İlkeleri”, İMKB Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 19, İstanbul.

Weil, Gotshal&Manges LLP, Comparative Matrix of Corporate Governance Codes Relevant to the Auropean Union and Its Member States, 2002, ss.11-20 <http://ec.europa.eu/internalmarket/companydocs/corpgov/corp-gov-codes-rpt-part3ien.pdf> (Erişim Tarihi: 10.10.2012)

Yenigün, Türkan (2008), Kurumsal Yönetim ve İşletme İçi Denetim, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Yılcı M., (2003) İç Denetim, Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Zabihollah Rezaee, (2003) “High Quality Financial Reporting”, Strategic Finance, February.